ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΣΤ΄ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1928 ΑΡΙΘ 14—15

Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν». Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸν γεγονὸς τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, καὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἔγειναν γνῶσται καὶ οἱ φύλακες τοῦ τάφου τοῦ ταφέντος Χριστοῦ ρωμαῖοι στρατιῶται, καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου πρὶν ἢ οἱαδήποτε εὐαγγελικὴ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀφήγησις γραφῇ. Ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἐπάγη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ δὲ διὰ πάντων τῶν ἔκτοτε διαρρευσάντων αἰώνων ὑπῆρξε τὸ κέντρον καὶ ὁ πυρὴν τῆς πίστεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Τοῦτο τὸ ὄντως καταπληκτικὸν γεγονὸς μετέβαλεν ἄρδην τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο εἶνε εὐεξήγητον ὅτι ἐπὶ τῷ προσεγγίζοντι ἑορτασμῷ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἡ προσοχὴ συγκεντροῦται περισσότερον εἰς τὸ γεγονός, παρὰ εἰς τὸν τρόπον τῆς Ἀναστάσεως.

Ἕνεκα τῆς ὁσημέραι εὐρυνομένης καὶ αὐξανομένης κριτικῆς τῶν Εὐαγγελίων πολλὰ ἐλέχθησαν μέχρι σήμερον ἰδιαίτατα περὶ τοῦ ἀξιοπίστου ἢ μὴ δύο κυριωτάτων ἐν αὐτοῖς ἀφηγήσεων: τὸ μὲν περὶ τῆς ἐκ Παρθένου γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ περὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Διὰ τοὺς κριτικοὺς οἱ περὶ τῶν γεγονότων τούτων συλλογισμοὶ δυνατὸν νὰ θεωροῦνται κεκτημένοι μεγάλην σπουδαιότητα· ἀλλὰ διὰ τὴν πίστιν δὲν ἐνδιαφέρουσι τόσον οἱ συλλογισμοί, ὅσον τὰ γεγονότα. Διὰ τὸν χριστιανὸν ἐν γένει ὅ,τι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων πρὸ παντὸς τὸν ἐνδιαφέρει, εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη· ὅ,τι δὲ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς προσοχῆς του κατὰ τὸ Πάσχα, εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη. Δυνατὸν νὰ εἶνε ἐνδιαφέρουσα μία συζήτησις περὶ τῆς αὐθεντικότητος τῆς περὶ τῆς θείας ἐνσαρκώσεως εὐαγγελικῆς ἀφηγήσεως· τὸ σπουδαῖον διὰ τὸν πιστὸν εἶνε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τὴν ἐδέχθη ὁριστικῶς καὶ ὅτι κατὰ τὰ Χριστούγεννα τὴν ὅλην του προσοχὴν συγκεντρώνει εἰς τὸ γεγονὸς τῆς ἐνσαρκώσεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅ,τι δήποτε κἂν ἐγράφη μέχρι τοῦ νῦν περὶ τοῦ πῶς ἐγένετο ἡ Ἀνάστασις καὶ εἰς τί συνίστατο αὐτή, ἂν δῆλα δὴ ὁ ἐν ᾧ ἐτάφη ὁ Κύριος τάφος εὑρέθη κενός, ἂν ἔχῃ τινὰ σημασίαν ἡ θέσις τοῦ σουδαρίου καὶ τῶν ὀθωνίων, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ζητήματα ταῦτα διὰ τὸν πιστὸν ὀπισθοχωροῦσι κατὰ τὸ Πάσχα πρὸ τοῦ μεγίστου δι' αὐτὸν γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως, ὡς γεγονότος πρωτίστης σπουδαιότητος. Τὸ δὲ γεγονὸς τοῦτο εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη νικητὴς τοῦ θανάτου, ὅτι δῆλα δὴ ὁ Τάφος ἀπεδείχθη ἀνίσχυρος νὰ τὸν κρατήσῃ ἐν ἑαυτῷ. Καὶ οὐχὶ οἱαδήποτε περὶ τοῦ τρόπου τῆς Ἀναστάσεως θεωρία, ἀλλ' ἀκριβῶς τοῦτο τὸ κεντρικὸν γεγονὸς ἦτο τὸ ἐμπνεῦσαν καὶ μεταβαλὸν ριζικῶς εἰς ἥρωας τοὺς τέως δειλοὺς καὶ συνεσταλμένους ἀποστόλους. Διὰ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως οὗτοι ἐφώρμησαν ὡς λαίλαπες κατὰ τῶν ἀκροπόλεων τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τοῦ ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἀνεδείχθησαν οἱ πνευματικοὶ καὶ ἠθικοὶ τοῦ κόσμου κατακτηταί.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως δὲν ἐνετοπίσθη εἰς μόνους τοὺς μαθητάς, δὲν περιωρίσθη εἰς μόνην τὴν ἐποχήν των. Ἡ Ἀνάστασις ὑπῆρξε πηγὴ δυνάμεως δι' ὅλας τὰς μετέπειτα ἀνθρωπίνας γενεὰς καὶ δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ πρότερον πάντων μετέβαλε ριζικῶς τὴν ὅλην τοῦ ἀνθρώπου ἰδέαν περὶ τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ὁ θάνατος ἔπαυσε πλέον νὰ εἶνε φόβητρον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ θάνατος δὲν θὰ ἦνε καὶ ἐφεξῆς τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν περιορισμῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἡ εἴσοδος εἰς κόσμον ἐλευθερίας εὐρυτέρας καὶ μείζονος. Τοῦτο σημαίνει-δεύτερον-ὅτι ὑπὸ τῆς Ἀναστάσεως μετεβλήθη ἄρδην καὶ ἡ περὶ τῆς ζωῆς ἰδέα. Ἐὰν ὁ θάνατος ἦτο τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἡ κλῖμαξ τῶν ἀξιῶν θὰ ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ εἰς συντρίμματα. «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν». Τοῦτο θὰ ἦτο τὸ κοινὸν πάντων ἔμβλημα. Ἐπέκεινα τοῦ τάφου ὑπάρχει μηδέν· πλουτήσωμεν, λοιπόν, διὰ νὰ προφθάσωμεν νὰ τὰ ἀπολαύσωμεν ὅλα εἰς τὴν βραχεῖαν αὐτὴν ζωήν. Πράγματι, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται,... εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν».

Ἀλλὰ καὶ ἐν γένει εἰπεῖν, ἡ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως οἱονεὶ ἐνεπότισε τὰ πάντα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ γεγονότος. Ἔκτοτε διὰ τῆς Ἀναστάσεως μία αὐτὸ τοῦτο ἁπτὴ πνευματικὴ δύναμις ἐξαπελύθη εἰς τὸν κόσμον, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀνέθορε μία νέα ὅλως

ζωή. Ὅπως σήμερον εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ χειριζώμεθα ἀγνώστους τέως εἰς τοὺς προγόνους μας ἀοράτους δυνάμεις τῆς φύσεως, τοιουτοτρόπως ἡ ἀνθρωπότης μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ᾐσθάνθη καὶ ἔγνω νέαν πνευματικὴν δύναμιν, νέον ἠθικὸν σφρίγος, νέαν ζωὴν διάχυτον εἰς τὴν καθ' ὅλου ζωήν της διὰ τῆς κατὰ τοῦ θανάτου νίκης τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὢν «ἡ ζωή», ἦλθεν «ἵνα ζωὴν ἔχωμεν», ἵνα πλουτίσωμεν τὴν ζωήν μας διὰ τῆς ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως μυστηριώδους δυνάμεως.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Ἀριθ. 1119/831 Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Μαρτίου 1928

Πρὸς τοὺς Ἐφημερίους
καὶ τὰς Ἐνοριακὰς Ἐπιτροπείας τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ὅταν πρὸ ἑκατὸν εἴκοσι ἐτῶν ἐπυρπολήθη ὁ περικλείων τὸν Πανάγιον Τάφον Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ, σύσσωμον τὸ εὐσεβὲς Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἔσπευσε διὰ συνδρομῶν ν' ἀνοικοδομήσῃ αὐτόν. Παρετηρήθη τότε ὅτι πολλαὶ πτωχαὶ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐπώλησαν καὶ τὰ μαγειρικά των σκεύη, μόνον καὶ μόνον ὅπως μὴ ὑστερήσωσιν ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ μεγάλου Ναοῦ. Τοιαύτην ἀνέκαθεν τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀπέδιδεν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον καὶ τὰ λοιπὰ πάνσεπτα Προσκυνήματα τῆς Παλαιστίνης σημασίαν.

Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν εἶναι ἀνάγκη νὰ συντρέξῃ τὸ Ἔθνος εἰς βοήθειαν αὐτῶν. Σεισμὸς καταστρεπτικὸς τινὰ μὲν τῶν Προσκυνημάτων ἔβλαψεν, ἄλλα δὲ εἰς ἄμορφα μετέβαλεν ἐρείπια. Ὁ δὲ Μακ. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν ἔνδοξος Ἁγιοταφιτικὴ Ἀδελφότης, ἡ ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ φρουροῦσα τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα, στερεῖται τῶν μέσων τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν, καθ' ὃν χρόνον ἑτερόδοξα μοναχικὰ τάγματα τῆς Δύσεως μέγαν καὶ ἀντιχριστιανικὸν διεξάγουσιν ἀγῶνα πρὸς κατάληψιν τῶν Προσκυνημάτων. Προσφάτως κατὰ τὰς παρελθούσας ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων ἐντὸς τοῦ Σπηλαίου τῆς Βηθλεὲμ διεδραματίσθη αἱματηρὰ σκηνὴ μεταξὺ ἑνὸς ὀρθοδόξου Ἕλληνος καὶ τεσσάρων λατίνων μοναχῶν, ζητησάντων νὰ καταπατήσωσι τὸ δίκαιον τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ βοηθήσωμεν τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Ἀδελφότητα τοῦ Παναγίου Τάφου πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἀνοικοδόμησιν τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων. Πρὸς τοῦτο δέ, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁρίζομεν ὅπως περιαχθῇ ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς δίσκος κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην ἢ τὴν Μ. Παρασκευήν, καὶ συνιστῶμεν ὅπως αἱ Ἐνοριακαὶ Ἐπιτροπεῖαι ψηφίσωσιν εἰσφοράν τινα ἀναλόγως τῶν πόρων ἑκάστου ναοῦ καὶ ζητήσωσι τὴν ἔγκρισιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐκ τοῦ ζήλου τῶν ἐφημερίων καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Ἐπιτροπειῶν ἐξαρτᾶται ὅπως ἡ ζητουμένη αὕτη συνδρομὴ τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποβῇ ἀνταξία τῶν ἱερῶν αὐτοῦ δεσμῶν πρὸς τὰ Πανάγια Προσκυνήματα.

Διάπυρος πρὸς Κύριον Εὐχέτης
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐζήτησε πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἐφημερίων ἐκ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, προκειμένου νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἐργασθῇ ὅπως δοθῇ μία περίθαλψις καὶ σύνταξις εἰς τοὺς ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ εὑρισκομένους ἐφημερίους ἢ ἐκ νόσου ἀποχωροῦντας τῆς ἐφημερίας των. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς Ἱ. Συνόδου, ἂν τελεσφορήσῃ, εἶνε λίαν ὠφέλιμος καὶ περὶ τούτου καὶ ἡμεῖς ἐπισήμως ἐγράψαμεν πρὸς Αὐτήν, ὑποδεικνύοντες καὶ τὰ μέσα τῆς ἐξευρέσεως τῶν χρημάτων. Δυστυχῶς, ἐν ᾧ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων κλάδων λαμβάνεται ὁπωσοῦν πρόνοια, περὶ τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου οὐδέποτε ἐλήφθη φροντὶς καὶ μέριμνα. Οἱ ὑπάλληλοι, ἀποχωροῦντες τῆς ὑπηρεσίας, λαμβάνουν σύνταξιν ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἐφάπαξ ποσὸν ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Προνοίας· οἱ δὲ ἀτυχεῖς ἐφημέριοι, ἀποχωροῦντες τῆς ὑπηρεσίας ἐκ νόσου ἢ γήρατος, δὲν λαμβάνουν τι ἢ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ. Βεβαίως οἱ ἐφημέριοι τῶν πόλεων ζοῦν ὁπωσοῦν καλῶς ἔκ τε τοῦ ἐπιδόματος καὶ τῶν νομίμων τυχηρῶν καί, ἀποχωροῦντες, ἔχουν ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ ἐνορ. ναοῦ· ἀλλ' οἱ ἐφημέριοι οἱ εἰς τὰ χωρία ὑπηρετοῦντες ἔχουν ἐλάχιστα καὶ ἀποχωροῦντες δὲν λαμβάνουν τι. Ἐν τῇ παροικίᾳ μου ἔχω ὀλίγους παθόντας ἐφημερίους, οἵτινες δυστυχοῦν καὶ δὲν ἀπολαμβάνουν τι. Ἐσχάτως ἔπαθεν ἡμιπληγίαν ἐφημέριος ὑπηρετήσας τὴν ἐνορίαν ἐπὶ τριακονταετίαν καὶ πλέον καὶ ὅμως αὕτη ἡ ἐνορ. Ἐπιτροπεία δὲν δίδει εἰς αὐτὸν οὔτε ἑκατὸν δραχμὰς μηνιαίως, ὡς ἐνέκρινε συμφώνως τῷ νόμῳ τὸ Μητ)κὸν Συμβούλιον.

Τὸ ζήτημα ἄρα τῆς περιθάλψεως τῶν ἐφημερίων κατὰ τὸ γῆρας ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας εἶνε σπουδαῖον, σπουδαιότερον καὶ αὐτῆς τῆς μισθοδοσίας. Διὰ τοῦτο

εἶνε ἀξία ἐπαίνου ἡ Ἁγία Σύνοδος, ἥτις ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ ἐργασθῇ καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ, σὺν Θεῷ, ἡ τοιαύτη περίθαλψις. Σπαράσσεται ἡ ψυχὴ τοῦ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου, βλέποντος ἱερέα γέροντα δυστυχῆ. Καὶ εὑρέθην οὐχὶ ἅπαξ πρὸ τοιούτου θεάματος κατὰ τὴν παροικίαν μου. Δὲν γνωρίζομεν τὰς σκέψεις τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τίνι τρόπῳ θὰ ἐξεύρῃ τ' ἀναγκαῖα χρήματα. Ἡμεῖς ὑποδεικνύομεν ἐνταῦθα, πετῶντι καλάμῳ, τινὰ μέσα.

Καθ' ἡμᾶς, πρέπει νὰ ἱδρυθῇ Εἰδικὸν Ταμεῖον περιθάλψεως τῶν ἀνικάνων ἐφημερίων. Τὸ Ταμεῖον τοῦτο πρέπει νὰ διευθύνεται ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Πόροι δὲ αὐτοῦ θὰ εἶνε ἑκατοντάδραχμος ἐτησία συνδρομὴ ἑκάστου ἐφημερίου ἐν ταῖς πόλεσιν, αἵτινες ἔχουν πλέον τῶν 10000 κατοίκων, πεντηκοντάδραχμος δὲ παντὸς ἄλλου ἐφημερίου. β') ἑκατοντάδραχμος ἐπιχορήγησις παντὸς νέου χειροτονουμένου ἐφημερίου καὶ χιλιόδραχμος παντὸς νέου χειροτονουμένου Μητροπολίτου. γ') ἐτησία πεντακοσιόδραχμος παντὸς Μητροπολίτου. δ') παροχὴ ἐκ τῶν Ἱ. Ναῶν ἐχόντων ἄνω τῶν 10000 προϋπολογισμόν. ε') ἐλαχίστη, τοὐλάχιστον πέντε δραχμῶν, παροχὴ δι' ἕκαστον βάπτισμα, (πλὴν τῶν πτωχῶν) καὶ κηδείαν. ϛ') δίσκοι δύο ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ μίαν ἄλλην ἐπίσημον ἑορτήν. ζ') πάντα τὰ χρήματα ὅσα ἔχουν οἱ κατὰ τὰς Ἱ. Μητροπόλεις Ἱερατικοὶ Σύνδεσμοι η') δωρεαὶ κληρικῶν καὶ εὐσεβῶν χριστιανῶν.

Τὸ ποσὸν τοῦτο ἐτησίως θὰ τίθεται εἰς μίαν Τράπεζαν ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐκ τῶν τόκων τῶν χρημάτων, ὅταν θὰ φθάσῃ τὰ πέντε ἑκατομμύρια, θὰ δύναται τὸ Ταμεῖον περιθάλψεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου νὰ παρέχῃ μηνιαίως σύνταξιν ἢ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀποθνήσκοντος ἀπόρου ἐφημερίου.

Δυστυχῶς δὲν περιμένομεν, τὸ γε νῦν ἔχον, παρὰ τοῦ Κράτους βοήθειαν. Ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐργασθῇ μὲ τὰς ἰδίας της δυνάμεις πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν μεγάλων αὐτῆς σκοπῶν.

† ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΩΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΗ

1. Ἔννοια τῆς λατρείας.

Ἡ λέξις ***λατρεία*** εἶχε διπλῆν σημασίαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ἐσήμαινε δηλαδή· 1) τὴν ὑπηρεσίαν ἢ κατάστασιν μισθωτοῦ ἐργάτου (servitus) καὶ 2) τὴν θεραπείαν, ἢ δι' ἐξωτερικῶν τινων τύπων ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ θείου. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐννοίᾳ ἀπαντᾷ ἡ λέξις καὶ παρὰ τοῖς Ο' καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ ὅρος ***λατρεία*** ἔχει διπλῆν ἔννοιαν, εὐρυτέραν καὶ στενοτέραν. Ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν, ***λατρεία*** εἶναι ἡ πρακτικὴ ὄψις τῆς θρησκείας γενικῶς· ὑπὸ τὴν στενωτέραν ἔνοιαν, εἶναι ἡ ἐξάσκησις πράξεων τινῶν, ἀφορωσῶν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ θείου (cultus). Εἰς πάντας τοὺς λαοὺς διαπιστοῦμεν τὴν ὕπαρξιν θρησκευτικῶν τινων τύπων, ἀσκουμένων εἴτε ὑπὸ μεμονωμένου τινὸς ἀνθρώπου, ἢ καὶ ὑπὸ ὁμάδος (θυσίαι,προσευχή, ᾄσματα, πομπαὶ ἢ λιτανεῖαι κλπ.). Ἡ σημασία τῶν πράξεων τούτων δὲν εἶναι μὲν πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλὰ δι' αὐτῶν διήκει μία κεντρικὴ ἰδέα : ἡ προσπάθεια δηλαδὴ πρὸς ἀπόκτησιν ἢ διατήρησιν τῆς θείας χάριτος. Ὁ οὕτω ἐν ἐξαρτήσει ἀπὸ τῆς θεότητος διατελῶν ἄνθρωπος χρῄζει λατρευτικῶν τινων μέσων, ἵνα ᾖ ἀσφαλὴς περὶ τῆς θείας βοηθείας. Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου ἡ ἐκδήλωσις τῶν διαφόρων θρησκειῶν ἔχει λατρευτικόν, ἢ τιμητικὸν χαρακτῆρα, ὑπάρχει πάντοτε ἡ πρόθεσις τῆς ἀποκτήσεως ἢ ἐξασφαλίσεως τῶν δωρεῶν τῆς θείας χάριτος [1].

2. Μορφαὶ τῆς λατρείας.

Ἡ ἐκδήλωσις τῆς λατρείας δὲν παρουσιάζεται πάντοτε ὑπὸ καθιερωμένην μορφήν, δύναται δὲ νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ὑπὸ τύπον ἁπλῆς προσευχῆς. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, ἔχων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀπὸ τοῦ θείου ἐξαρτήσεως, ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν σχέσιν διὰ τῆς προσευχῆς ὑφ' οἱανδήποτε αὐτῆς μορφὴν ἢ τύπον (δοξολογία, δέησις, εὐχαριστία), τότε ἐκφράζομεν τὴν τοιαύτην σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ὅρου ***ἐσωτερικὴ λατρεία*** ἢ ***ἐσωτερικὴ θρησκεία***. Ἡ τοιαύτη μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐσωτερικὴ ἐπικοινωνία ἀποτελεῖ τὸν ὕψιστον σκοπὸν πάσης λατρείας.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑλοπνευματικὸν ὂν καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη σχέσις προσλαμβάνει αἰσθητὴν ἐξωτερικὴν μορφήν. Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία, χωρὶς νὰ παραβλάπτῃ τὴν ἐσωτερικήν, εἶναι ἡ φυσικὴ ἀκολουθία ἢ συνέπεια ταύτης, ἐν ᾧ συγχρόνως διεγείρει καὶ ἐνισχύει τὴν ὑπάρχουσαν ἤδη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐσωτερικὴν πρὸς τὸ θεῖον τάσιν καὶ διάθεσιν, συναποτελοῦσα μετ' αὐτῆς τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἐκδήλωσιν τῆς λατρείας. Μόνον διὰ τῆς συνυπάρξεως ἀμφοτέρων τούτων τῶν ὄψεων τῆς λατρείας δύναται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ***συνόλῳ*** αὐτοῦ ὡς πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ ἐν ταυτῷ ὄντος νὰ ἐκδηλώσῃ πλήρως τὰ διακατέχοντα αὐτὸν πρὸς τὸν Θεὸν αἰσθήματα.

3. Σκοποὶ τῆς λατρείας.

Ἐν τῇ τελέσει ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν λατρευτικῶν πράξεων δὲν ἀποβλέπει τὸ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἑαυτόν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἂν καὶ ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι, ὡς εἴπομεν, στενῶς συνυφασμένη, σχεδὸν ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς συναισθήσεως τῆς ἐξευμενίσεως αὐτοῦ. Ὡς μετὰ τῆς οὐσίας τοῦ

1. Αἱ πρὸς τὰ ἄνω ὑψωμέναι χεῖρες, μὲ τὰς παλάμας ἐστραμμένας πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡς παρατηροῦμεν εἰς ἀρχαιοτάτας παραστάσεις προσευχομένων, σημαίνουσι τὴν προσδοκίαν ταύτην. Ἐὰν ὁ προσευχόμενος δέηται ὑπὲρ ἄλλου τινός, ἔχει τὰς παλάμας ἐστραμμένας πρὸς τὰ κάτω.

Θεοῦ εἶναι συνυφασμένη ἡ ἀγαθοποιὸς αὐτοῦ ἰδιότης, ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ προσκύνησις τοῦ Θεοῦ συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν προσδοκίαν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀγαθῶν. Οὕτω ὁ σκοπὸς τῆς λατρείας εἶναι διττός, ἤτοι τοῦτο μὲν προσκύνησις καὶ ἐξιλέωσις τοῦ θείου (colere Deum, λατρευτικὸς σκοπός), τοῦτο δὲ δέησις πρὸς ἀπολαυὴν ἀγαθοῦ τινος. Εἰς τοὺς δύο τούτους κεφαλαιώδεις σκοποὺς τῆς θρησκευτικῆς λατρείας δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι λατρευτικοὶ σκοποί, ὡς π. χ. ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, ὁμολογία, διατήρησις καὶ ἐνίσχυσις τῆς πίστεως κλπ., ἂν καὶ εἶναι ὀρθότερον νὰ θεωρηθῶσι ταῦτα οὐχὶ ὡς σκοποί, ἀλλ' ὡς ἀποτελέσματα καὶ καρποὶ τῆς λατρείας (ἠθικοὶ λατρευτικοὶ σκοποὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους σκοποὺς τῆς ἀπολαυῆς ὑλικῶν ἀγαθῶν).

4. *Καρποὶ τῆς λατρείας.*

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ λατρείᾳ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἐπενεργεῖ αὕτη ἐπὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ δὴ ἐν τῇ ὑπερτάτῃ θρησκείᾳ, τῷ Χριστιανισμῷ, ὡς ἠθικὴ καὶ ἐποικοδομητικὴ δύναμις. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ἠθικότητος, ἑπομένως ἡ μετ' αὐτοῦ σχέσις καὶ ἐπικοινωνία τοῦ πιστοῦ ἐνισχύει καὶ οἰκοδομεῖ αὐτὸν ἠθικῶς. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ συναίσθησις τοῦ μεγέθους τῆς συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ ὅπως ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν λατρείαν τὸ συναίσθημα ἐκεῖνο τῆς θείας μακαριότητος, τὸ ὁποῖον ἤδη ὁ Schleiermacher ἐχαρακτήρισεν ὡς τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν πάσης λατρείας.

5. *Ἐκδηλώσεις τῆς λατρείας.*

Ἡ λατρεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν θρησκειῶν γενικῶς ἐμφανίζεται ὑπὸ διττὴν μορφήν, εἶναι δηλαδὴ ὁτὲ μὲν ***ἐνεργός***, ἐκδήλωσις ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ οὕτω καλουμένου θρησκευτικοῦ ῥεαλισμοῦ, ὁτὲ δὲ ***ἀντενεργός***. Ἐν τῇ πρώτῃ μορφῇ ἐνεργεῖ κυρίως ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τοῦ θείου, ἡ δὲ πρᾶξις, ἣν οὗτος ἐκτελεῖ, ἔχει ἰσχὺν δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκτελέσεως. Εἰς ὅλας τὰς θρησκείας τῆς ἀρχαιότητος καὶ εἰς τὰς ἀρχεγόνους θρησκείας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κυριαρχεῖ ἡ ἐνεργὸς μορφὴ τῆς λατρείας· τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἔχει ἀπολύτως καὶ ἡ μαγεία. Ἐν τῇ δευτέρᾳ μορφῇ ἐνεργεῖ κυρίως ὁ Θεός, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἢ ἡ ὁμὰς τῶν ἀνθρώπων δέχεται παθητικῶς τὴν ἐνέργειαν ταύτην [1]. Ἐν τῷ Χριστιανισμῷ κυριαρχεῖ μᾶλλον ἡ μορφὴ αὕτη, καθ' ἣν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, διοχετευομένη διὰ τῶν μυστηρίων, εἶναι ἡ δρῶσα δύναμις ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστοῦ (παθητικὴ δεκτικότης), ἂν καὶ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν τὰ μυστήρια ἐνεργοῦσιν ἐξ ἔργου εἰργασμένου (ex opere operato), ἐν δὲ τῷ προτεσταντισμῷ προέχει μᾶλλον ὁ παθητικὸς τῆς λατρείας χαρακτήρ. Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν μυστηρίων προκαλεῖ τὴν θείαν χάριν, ἥτις ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ Σταυροῦ, ἐνεργεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστοῦ τοῦ ἀξίως αὐτῶν μετέχοντος. Οὕτω ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ συνδυάζονται ἀμφότεροι οἱ χαρακτῆρες τῆς λατρείας. Ὡς τοιαύτη ἡ χριστιανικὴ λατρεία ἀντιτίθεται πρός τε τὰς πολυθεϊστικὰς λατρείας καὶ πρὸς τὴν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, αἵτινες εἶναι λατρεῖαι μόνον ἐνεργοῦ ἢ δραστικῆς μορφῆς, καθ' ἣν ἡ λατρευτικὴ πρᾶξις καὶ τὸ ἔργον τοῦ νόμου ἔχουσιν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀπόλυτον ἀξίαν. Διὰ τοῦ Παύλου παρουσιάσθη ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἐμφανεστέρα, ὡς ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ***ἐθελοθρησκείας*** τῆς ***λογικῆς λατρείας*** [2].

6. *Κοινωνικὸς χαρακτὴρ τῆς λατρείας.*

Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ἴσως χαρακτηριστικῶν τῆς λατρείας πάντων τῶν λαῶν εἶναι ἡ κοινωνικότης, ὁ δημόσιος αὐτῆς χαρακτὴρ καὶ δὴ ἐν ταῖς κατωτέραις θρησκείαις. Ὁ ἄνθρωπος τείνει νὰ ἐκδηλώσῃ ὅ,τι αἰσθάνεται, νὰ λέγῃ ὅ,τι διανοεῖται· τοῦτο δύναται νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ πῶς ἡ θρησκεία ὡς ἐκδήλωσις ἐν τῇ λατρείᾳ προσέλαβε κοινωνικὸν χαρακτῆρα, καταστᾶσα εἶδός τι κοινωνικοῦ ***θεσμοῦ***. Ὡς τοιαύτη ὅμως εἶχεν ἀνάγκην ῥυθμιστοῦ τινος, ὅστις θὰ καθιέρου ἑνιαῖον καὶ ὁμοιόμορφον τύπον, παραμεριζομένων τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἅτινα προσέδιδον εἰς τὴν λατρείαν οἰκογενειακὸν ἢ πατριαρχικὸν χαρακτῆρα. Ἀνάλογόν τι συνέβη καὶ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Κατ' ἀρχὰς δηλαδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἑνιαία μορφὴ τῆς λατρείας, ἐν ἑκάστῃ δὲ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίᾳ ὁ ἐπίσκοπος εἶχε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ῥυθμίζῃ τὰ τῆς λατρείας κατ' ἰδίαν βούλησιν, ἂν καὶ ὁ πυρὴν αὐτῆς, ἀναγόμενος εἰς τὸν Σωτῆρα καὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πανταχοῦ ὁμοιόμορφος. Σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος, μορφοῦται, ἡ λειτουργία ὡς ἑνιαῖος τύπος λατρείας.

Δ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

1. Adolf Deismann, «Paulus», ἔκδ 1925, σελ. 93-94.

2. Κολοσ. β' 23, Ρωμ. ιβ' 1.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ

Ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης οὐ μόνον πολλά, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτατα ἔγραψεν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ περιέχει ἑρμηνείας εἰς τὴν Ἁγ. Γραφὴν λίαν ὠφελίμους. Κυρίως δὲ αἱ ἑρμηνευτικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι εἶναι κατὰ τοῦτο ὠφέλιμοι, καθόσον δὲν φέρουσι τὴν σφραγῖδα τῆς αὐστηρᾶς ἑρμηνείας, ἀλλ' ἔχουσι χαρακτῆρα ἐποικοδομητικόν. Εἶναι ***ὁμιλίαι***, ἐν αἷς, διάφορα ἠθικὰ ζητήματα ἀναπτύσσει. Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ταύταις τρία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι τὰ σημεῖα ἐκεῖνα περὶ ἃ πᾶσα ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τοῦ θείου Χρυσορρήμονος, στρέφεται· ***Χριστός, Παῦλος, πένητες***. Ἀλλὰ καὶ τὰ τρία ταῦτα ἑνοῦνται εἰς ἕν, καθόσον ὁ μὲν Παῦλος εἶναι, κατ' αὐτόν, στόμα τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ πένητες ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρουσιαζόμενος ὑπὸ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν. Ἄρα ***Χριστός***· Ἰδοὺ τὸ κέντρον τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Θείου Πατρός.

Καὶ εἰς πᾶσαν μὲν ὁμιλίαν μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος χειρίζεται τὸν λόγον ὁ θεῖος Πατήρ, ἀπαράμιλλος ὅμως δείκνυται ἐν οἷς ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπολογεῖται. Ἐκεῖ διακρίνει τις τὸν ἔξοχον τοῦ

Χριστιανισμοῦ συνήγορον. Ἐπειδὴ δὲ κέντρον καὶ βάσις τῆς χριστιανικῆς πίστεώς ἐστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ **ἀνάστασις**, ἧς ἄνευ «κενὸν τὸ κήρυγμα, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν» (Α΄ Κορινθ. ιε΄ 14—15) ὡς ἔλεγεν ὁ οὐρανοβάμων, διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ἀποδείξεσι περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ **ἀναστάσεως** ὑπέροχος δείκνυται ὁ Χρυσόστομος.

Α΄

Προκειμένου νὰ ἀποδείξῃ τὴν **Ἀνάστασιν** τοῦ Ι. Χριστοῦ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (εἰς τὸ Α΄ Κορ. α΄, 18—31, Migne 61,35—46) παρατάσσει σειρὰν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν πᾶσα ἀμφιβολία φυγαδεύεται καὶ ἡ λογικὴ ἐπισφραγίζει τὸ γεγονὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Δὲν ἀνατρέχει βεβαίως εἰς ἀμέσους ἀποδείξεις διαπιστούσας τὸ θαῦμα τοῦτο τῶν θαυμάτων ἐξ ὅσων ἡ ἀνθρωπότης μέχρι σήμερον εἶδεν ἢ ἤκουσεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπερόχων ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἐπετελέσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς **ἀναστάσεως** τοῦ Ἰησοῦ, ἧς μὴ γενομένης δὲν θὰ ἐπετελοῦντο, πείθει πάντα ἀπροκατάληπτον ὅτι ὄντως **ἀνέστη** ὁ Χριστός. Ἑπομένως καὶ τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, κηρυττόντων μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων των Χριστὸν οὐ μόνον σταυρωθέντα, ἀλλὰ καὶ **ἀναστάντα**, ἦτο θεῖον. «Ὅτι γὰρ θεῖον τὸ κήρυγμα καὶ ἐντεῦθεν δῆλον. Πόθεν ἐπῆλθεν ἀνθρώποις δώδεκα καὶ ἰδιώταις, πράγμασιν ἐπιχειρῆσαι τοσούτοις, ἐν λίμναις, ἐν ποταμοῖς, ἐν ἐρημίαις διατρίβουσι, οὐδέποτε εἰς πόλιν ταχέως, οὐδὲ εἰς ἀγορὰν ἐκβεβηκόσι, πόθεν ἐπῆλθεν εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν παρατάξασθαι;» Πόθεν οἱ δειλοὶ μαθηταί, οἱ ἅμα τῇ συλλήψει τοῦ ἑαυτῶν διδασκάλου τραπέντες εἰς φυγὴν καὶ κρυβέντες, τινὲς δὲ καὶ ἀρνηθέντες αὐτὸν ἐκ φόβου, «πόθεν οἱ ζῶντες τοῦ Χριστοῦ τὴν ἰουδαϊκὴν ὁρμὴν οὐκ ἐνεγκόντες, τελευτήσαντος καὶ ταφέντος, καὶ μὴ **ἀναστάντος**, ὥς φατέ, μηδὲ διαλεχθέντος αὐτοῖς, μηδὲ θάρσος ἐνθέντος, πρὸς τοσαύτην παρετάσσοντο οἰκουμένην;»

Ἐὰν μὴ **ἀνίστατο** ὁ Χριστός, εὔλογον καὶ λογικὸν θὰ ἦτο νὰ σκεφθῶσιν οἱ Ἀπόστολοι ὅ,τι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ ἐσκέπτετο ἐὰν ἦτο εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων. «Ἑαυτὸν οὐκ ἴσχυσε σῶσαι καὶ ἡμᾶς προστήσεται; Ἑαυτῷ οὐκ ἤμυνε ζῶν καὶ ἡμῖν χεῖρα ὀρέξει **τετελευτηκώς;** Αὐτὸς ζῶν οὐδὲ ἓν ἔθνος ὑπέταξε, καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκουμένην ὅλην πείσομεν, τὸ ἐκείνου λέγοντες ὄνομα;» Καὶ ἐπάγεται ὁ θεῖος πατήρ, ὅτι οὐχὶ μόνον νὰ ποιήσωσιν οἱ Ἀπόστολοι ὅσα ἐποίησαν δὲν θὰ ἠδύναντο, ἀλλ' οὐδὲ νὰ θέσωσιν αὐτὰ ἐν νῷ «εἰ μὴ εἶδον **ἀναστάντα** (τὸν Ἰ. Χριστὸν) καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μεγίστην ἔλαβον ἀπόδειξιν». Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ ἂν πάντας εἶχον φίλους, εὐθέως θὰ μετέβαλλον εἰς ἐχθροὺς «παλαιὰ ἔθη κινοῦντες καὶ πατρῷα ἔθη (ὅρια) μεταίροντες», κατὰ μείζονα δὲ λόγον τώρα τὸ ἐγχείρημα αὐτῶν θὰ ἦτο δύσκολον καθόσον «πάντας πολεμίους ἐκέκτηντο, καὶ τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς ἀλλοτρίους». Καὶ ποίους ἐχθρούς — ἐρωτᾷ — θέλετε νὰ ἀπαριθμήσω πρῶτον; Τοὺς Ἰουδαίους; «Ἀλλ' ἄφατον εἶχον πρὸς αὐτοὺς (τοὺς Ἀποστόλους) μῖσος ἐκ τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον γεγενημένων». Τοὺς Ἕλληνας; «ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐκ ἐλάττονα ἐκείνων ἀπεστράφησαν», ἐπειδὴ οὐδένα ἠνείχοντο καινοτομοῦντα περὶ τὰ θεῖα. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἀναφέρει τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πρωταγόρα, Διαγόρου τοῦ Μιλησίου, Θεοδώρου τοῦ ἐπικαλουμένου ἀθέου καὶ τοῦ Σωκράτους, οἵτινες τολμήσαντες ἀκροθιγῶς περὶ θρησκείας νὰ ὁμιλήσωσιν, ὑπέστησαν ἐξορίας καὶ θανάτους. Ὅθεν «πῶς οὐ θαυμάζεις καὶ ἐκπλήττῃ τὸν ἁλιέα ὁρῶν ἐπὶ τὴν οἰκουμένην τοσαῦτα ἐργασάμενον καὶ κατορθώσαντα ἅπερ ἐσπούδασε, καὶ περιγενόμενον καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἁπάντων;» Πῶς νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τοὺς ἀγραμμάτους ἁλιεῖς, οἵτινες οὐ μόνον καθῄρουν τοὺς λατρευομένους θεούς, ἀλλὰ καὶ εἰσῆγον ἀντὶ τούτων τὸν **ἐσταυρωμένον**[1]; Τοῦτο ἦτο ἱκανὸν νὰ μὴ προσελκύσῃ οὐδὲ τοὺς θέλοντας.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προβάλλει ἐρώτημα: Πόθεν ἐπῆλθον εἰς τοὺς Ἀποστόλους τοιαῦται ἰδέαι, ὅτι δηλ. θὰ κρατήσωσι τῆς οἰκουμένης; Ποίους πρότερον εἶχον ἴδῃ νὰ κατορθώσουν παρόμοια, ὥστε νὰ ἀποδυθοῦν καὶ αὐτοὶ εἰς ἕνα τόσον μέγαν ἀγῶνα; Οὐδένα. «Ἀλλ' ὅμως — ἀπαντᾷ — ἐπῆλθον καὶ κατέλυσαν ταῦτα . . . . οὐ κινδύνους λογιζόμενοι, οὐ θανάτους, οὐ τὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν, οὐ τὴν ὀλιγότητα τὴν ἑαυτῶν, οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντιουμένων, οὐ τὴν ἐξουσίαν, οὐ τὴν δυναστείαν, οὐ τὴν σοφίαν τῶν πολεμούντων. Εἶχον γὰρ τούτων ἁπάντων μείζονα συμμαχίαν, τὴν τοῦ **σταυρωθέντος** καὶ **ἀναστάντος** δύναμιν». Διὰ τοῦτο οὐδόλως θαυμαστὸν ἐὰν ἐνίκησαν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ παραταχθῶσιν εἰς μάχην, «ἀλλ' ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ἀναστρεφόμενοι διωλίσθαινον αὐτῶν τὰς βλάβας καὶ περιεγένοντο καὶ ἐνίκων νίκην λαμπράν».

Ταῦτα πάντα πρὸς Ἕλληνας κυρίως, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ἰουδαίους ἀπευθυνόμενος ὁ θεῖος πατὴρ ἔλεγε, περιστρέφων τὸν λόγον αὐτοῦ περὶ τὴν ἀπόδειξιν δύο τινῶν: 1) «Πῶς οἱ ἀσθενεῖς τοὺς ἰσχυροὺς ἐνίκησαν» καὶ 2) «Πόθεν αὐτοῖς (τοῖς Ἀποστόλοις) ἐπῆλθε, τοιούτοις οὖσι τοιαῦτα δουλεύσασθαι, εἰ μὴ θείας ἀπέλαυον συμμαχίας», καὶ ἐπάγεται συμπερασματικῶς ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας ῥήτωρ, ὅτι «οὐκ ἦν δυνατὸν κατὰ ἀνθρωπίνην ἀκολουθίαν περιγενέσθαι τῶν φιλοσόφων (καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης) τοὺς ἁλιέας, ἀλλ' ὅμως γέγονε δυνατόν· ὅθεν δῆλον ὅτι χάριτι γέγονε. Οὐκ ἦν δυνατὸν οὐδὲ ἐννοῆσαι, αὐτοὺς τοσαῦτα κατορθώματα, καὶ οὐ μόνον ἐνενόησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τέλος ἤγαγον μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας».

Καὶ μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα, ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἐξέτασιν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ μεγάλου δι-

1. Ἐκήρυττον οἱ Ἀπόστολοι ὡς Θεὸν ἄνθρωπον ἀναρτηθέντα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅπερ ἱκανὸν ἦν «οὐ μόνον τοὺς μὴ βουλομένους μὴ ἐφέλκεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους διακρούσασθαι». Ἔθεντο ἔμπροσθεν τὸν τοῦ Κυρίου σταυρὸν «ὅστις οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σημεῖον εἶναι, κατὰ λογισμὸν ἐξεταζόμενον, ἀλλὰ σημείου ἀναίρεσις. Οὐ μόνον οὐ δοκεῖ δυνάμεως ἀπόδειξις, ἀλλὰ καὶ αὐθεντίας ἔλεγχος. Οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σοφίας ἐπίδειξις εἶναι, ἀλλὰ καὶ μωρίας ὑπόληψις». (Migne 61, 33).

δασκάλου καὶ ῥήτορος, δι' ὧν ἡ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀποδείκνυται ***ἀνάστασις.***

Β'.

«Πόθεν αὐτοῖς (τοῖς Ἀποστόλοις) ἐπῆλθε προσδοκῆσαι τῆς οἰκουμένης περιγενέσθαι εἰ μὴ ***εἶδον*** τὸν Χριστὸν ***ἀναστάντα;***»

Θὰ ἠδύνατό τις ὅμως νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἁπλούστατα, ὅτι οἱ μαθηταὶ κατελήφθησαν ὑπὸ μανίας. Ἀλλὰ προλαμβάνων ὁ θεῖος πατὴρ φέρει ὁ ἴδιος τὴν ἔνστασιν ταύτην λέγων «μὴ γὰρ ἐξεστήκεσαν, ὥστε τοιοῦτό τι λογίσασθαι ἁπλῶς καὶ εἰκῇ;» Τὸ τοιοῦτο ὅμως «ὑπερβάλλει πᾶσαν μανίαν: τὸ προσδοκῆσαι ἄνευ θείας χάριτος τοσούτου περιγενέσθαι πράγματος»· διότι γεννᾶται εὐλόγως ἡ ἀπορία «πῶς αὐτὸ κατώρθωσαν μαινόμενοι καὶ ἐξεστηκότες;», καθόσον πάντες γνωρίζομεν ὅτι «οὐδεὶς μαινομένοις πείθεται». «Εἰ δὲ κατώρθωσαν, ὥσπερ οὖν καὶ κατώρθωσαν», ἄρα «πάντων ἦσαν σοφώτεροι», «ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πράγματα ἔδειξε».—Ἀποκλείεται λοιπὸν ἡ ὑπόθεσις τῆς μανίας καὶ παραφροσύνης τῶν ἀποστόλων, καὶ κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτοι ἐσωφρόνουν. Τούτου ὅμως γενομένου δεκτοῦ, ἕτερον προβάλλει ἐρώτημα: «πῶς, ἄνευ τοῦ λαβεῖν ἐνέχυρα ἀξιόπιστα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς ἄνωθεν ἀπολαῦσαι ῥοπῆς, ὑπέμενον πρὸς τοσούτους ἐξελθεῖν πολέμους, καὶ γῆς καὶ θαλάττης κατατολμῆσαι, καὶ πρὸς μεταβολὴν τῶν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἐθῶν, τῶν ἐν χρόνῳ τοσούτῳ, ἄνθρωποι δώδεκα ἀποδύσασθαι καὶ στῆναι γενναίως ὄντως;»

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ προξενῇ τόσην κατάπληξιν εἰς ἡμᾶς ὅσην τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων. Τί, λοιπόν, οὗτοι ἐκήρυττον; Τί ὑπέσχοντο εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Μήπως ἄραγε διὰ τῶν ὑποσχέσεών των παρέπειθον αὐτούς; Τίποτε ἐξ ὅλων τούτων, καθόσον «ἐφ' οὐρανὸν καλοῦντες καὶ τὰς ἄνω διατριβὰς» κάθε ἄλλο παρὰ νὰ πείσωσιν ἦτο δυνατόν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «πόθεν προσεδόκων πείθειν τοὺς ἀκούοντας;» Ἡ ἀπάντησις ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο εὔκολος, ἐὰν οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν «ἐν δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ παιδεύσει τραφέντες», μολονότι «οὐδὲ οὕτως πρὸς τοσοῦτον ὄγκον πραγμάτων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐπαρθῆναι», κατὰ μείζονα δὲ λόγον τώρα, ὁπότε «οἱ μὲν πρὸς λίμνας, οἱ δὲ περὶ δέρματα ἠσχόληντο, οἱ δὲ περὶ τελωνίαν». Τὰ ἐπαγγέλματα ὅμως καὶ αἱ ἀσχολίαι αὗται οὐδόλως δύνανται νὰ καταστήσωσί τινα ἱκανὸν πρὸς φιλοσοφίαν «καὶ πρὸς τὸ πεῖσαι μεγάλα φαντάζεσθαι», καὶ μάλιστα ὅταν τις στερῆται προηγουμένων παραδειγμάτων. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι οὐ μόνον δὲν εἶχον παρόμοια παραδείγματα, ἅτινα θὰ ἔπειθον αὐτοὺς ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξέλθωσι νικηταί, ἀλλ' ὅλως τοὐναντίον, εἶχον παραδείγματα πείθοντα αὐτοὺς «ὅτι οὐ περιέσονται». Τοιαῦτα δὲ παραδείγματα δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητήσωσι μεταξὺ τῶν ξένων, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν συμφυλετῶν των, ἱκανὰ νὰ ἀποτρέψουν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐπιχειρήματος εἰς ὃ ἔμελλον νὰ ἀποδυθῶσιν. Καὶ ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀλλὰ σύγχρονα. «Οὐχὶ δὲ (ἁπλῶς) μετὰ δώδεκα ἀνθρώπων, ἀλλὰ μετὰ πλήθους πολλοῦ». Ποῖα δὲ τὰ τοιαῦτα διὰ τοὺς Ἀποστόλους παραδείγματα; Ὁ Θευδᾶς καὶ ὁ Ἰούδας, οἵτινες «συστήματα» ἔχοντες μεγάλα ἀνθρώπων, μετὰ τῶν μαθητῶν ἀπώλοντο». Ἦτο λοιπὸν ἀρκετὸς ὁ ἐκ τούτων φόβος ὥστε νὰ διδάξῃ αὐτοὺς νὰ μὴ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ κήρυγμα «εἰ μὴ σφόδρα ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι ἄνευ θείας δυνάμεως ἀμήχανον περιγενέσθαι».

Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν «ὅτι καὶ ἤλπιζον κρατῆσαι»· ἐρωτᾶται: «τί προσεδόκων κερδαίνειν ἐκ τοῦ προσάγειν ἅπαντας ***τῷ μὴ ἀναστάντι***;» Εἶναι ὅμως γνωστότατον ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν προσεδόκων κέρδος, ἀλλὰ καὶ κινδύνους ὑφίσταντο καθημερινῶς οἱ Ἀπόστολοι κηρύττοντες τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Ματαίως δὲ ἐξέθετον ἑαυτοὺς εἰς καθημερινοὺς θανάτους;

Ἐὰν τώρα ἡμεῖς, πιστεύοντες εἰς τὸν Ἰ. Χριστὸν καὶ τῶν θείων αὐτοῦ δωρεῶν ἀπολαύοντες, δυσκόλως θὰ ἐδεχόμεθα νὰ ῥιψοκινδυνεύσωμεν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, «πῶς ἂν ἐκεῖνοι μάτην τοσαῦτα ὑπέμειναν;» Πιθανόν, ζῶντος τοῦ Χριστοῦ, νὰ εἶχον προθυμίαν τινά, ἐμπνεόμενοι ὑπ' ἐκείνου· ἀλλ' «ἀποθανόντος, ἔσβεσαν ἂν αὐτήν». Τοῦτο δὲ εἶναι ψυχολογικώτατον, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτούς, ἐξέλιπε πλέον. Θὰ συνέβαινε δὲ καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὰ στρατεύματα, ἅτινα «τοῦ μὲν στρατηγοῦ καὶ βασιλέως ζῶντος, κἂν ἀσθενῆ ᾖ, συγκροτεῖται, ἀπελθόντων δὲ ἐκείνων, κἂν ἰσχυρὰ ᾖ, διαλύεται». Διὰ δὲ τοὺς Ἀποστόλους θὰ συνέτρεχε καὶ ἕτερος λόγος ἵνα χάσωσι τὴν πρὸς Χριστὸν ἀγάπην καὶ προθυμίαν, ἐπειδὴ «ἔδοξεν ἂν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἀνέστη, ἀπατεὼν εἶναί τις καὶ εἴρων». Οὐδὲν λοιπὸν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πείσῃ τοὺς Ἀποστόλους νὰ ἐξέλθωσιν ἐπὶ τὸ κήρυγμα «εἰ μὴ ***εἶδον*** αὐτὸν (τὸν Ι. Χριστὸν) ***ἀναστάντα***», μᾶλλον δέ, ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστὸς θὰ εἶχον λόγους οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποτραπῶσιν ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἀγῶνος. Διατί; Διότι ὁ Ι. Χριστὸς πολλὰς ὑποσχέσεις εἶχε δώσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του: «εἶπεν αὐτοῖς ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ***ἀναστήσομαι***, καὶ περὶ βασιλείας ἐπηγγείλατο. Εἶπεν ὅτι κρατήσουσι τῆς οἰκουμένης πνεῦμα λαβόντες ἅγιον καὶ μυρία πρὸς τούτοις ἕτερα πᾶσαν ὑπερβαίνοντα φύσιν». Ἐὰν λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι, ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ διδάσκαλός των, ἐπείθοντο εἰς τοὺς λόγους του, «τελευτήσαντος οὐκ ἂν ἐπείσθησαν εἰ μὴ ***εἶδον ἀναστάντα***». Δὲν θὰ ἔπρεπε δὲ νὰ ἔχῃ τις καὶ μεγάλην σοφίαν διὰ νὰ ἐννοήσῃ διατί οἱ Ἀπόστολοι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν εἰς τοὺς λόγους του μὴ ***ἀναστάντος*** Χριστοῦ. Θὰ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι «μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἔλεγεν ὁ Χριστός, ἀναστήσομαι καὶ οὐκ ἀνέστη· πνεῦμα ὑπέσχετο δώσειν καὶ οὐκ ἔπεμψε· πῶς οὖν ὑπὲρ τῶν μελλόντων αὐτῷ πιστεύσομεν, τῶν παρόντων ἐληλεγμένων;»

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ὅλα αὐτὰ κατὰ μέρος καὶ ἂς δεχθῶμεν, ὅτι οἱ μαθηταὶ οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔλαβον ὑπ' ὄψιν των καὶ ἐπεδόθησαν μὲ ἀκατάσχετον ὁρμὴν εἰς τὸ κήρυγμα. Ἕτερον ὅμως προβάλλει ἐρώτημα: «τίνος ἕνεκεν μὴ ἀναστάντος ἐκήρυττον ὅτι ἀνέστη;» Ἡ προχειροτέρα ἀπάντησις θὰ ἦτο ἴσως «ἐπειδὴ ἐφίλουν αὐτόν»· ἀλλ' ἡ ἀναίρεσίς της

εἶναι εὐκολωτάτη: «καὶ μὴν μισεῖν (αὐτοὶ) εἰκὸς ἦν, ἀπατήσαντα καὶ προδεδωκότα καὶ ὅτι μυρίαις αὐτοὺς ἐλπίσιν ἐπάρας, καὶ οἰκίας καὶ γονέων καὶ πάντων ἀποστήσας καὶ ὁλόκληρον ἔθνος ἐκπολεμήσας αὐτῶν τὸ Ἰουδαίων, προέδωκεν ὕστερον». Καὶ θὰ συνεχώρουν μὲν ὁπωσδήποτε οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον ἐάν, ὑποσχεθεὶς πράγματα δυνατά, δὲν προέφθασε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του· τώρα ὅμως θὰ ἦτο παντελῶς ἀσυγχώρητος, καθόσον «ἔδει τἀληθὲς εἰπεῖν καὶ μὴ τὸν οὐρανὸν ἐπαγγείλασθαι, ἄνθρωπον ὄντα θνητόν».

Τί θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ πράξωσιν οἱ Ἀπόστολοι ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός; Ἁπλούστατα: «κηρύττειν τὴν ἀπάτην καὶ λέγειν αὐτὸν εἴρωνα καὶ γόητα». Τοιουτοτρόπως δὲ «καὶ τῶν κινδύνων ἀπηλλάγησαν ἂν καὶ τὸν πόλεμον ἔλυσαν». Καὶ οὐ μόνον ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος καὶ διωγμὸς θὰ κατέπαυεν, ἀλλὰ καὶ τιμῶν θὰ ἠξιοῦντο. Διότι, ἐὰν εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες ἐφύλασσον τὸν τάφον, ἔδωκαν οἱ Ἰουδαῖοι χρήματα, τ. ἔ. ἤμειψαν αὐτοὺς διὰ νὰ εἴπωσιν ὅτι ἔκλεψαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ οἱ μαθηταί, κατὰ μείζονα λόγον, ἐὰν οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ παρουσιάζοντο καὶ ἔλεγον «ἐκλέψαμεν καὶ ***οὐκ ἀνέστη***, ποίας ἂν οὐκ ἀπήλαυσαν τιμῆς;» Ὥστε θὰ ἐτιμῶντο καὶ στεφάνων θὰ ἠξιοῦντο οἱ Ἀπόστολοι, ἐὰν οὕτω ἔπραττον. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον «τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ κινδυνεύειν ἀντικατηλλάξαντο τούτων» ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός;

Ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἦσαν παρεσκευασμένοι καὶ συγκεκροτημένοι διὰ τὸ κήρυγμα, οὐδέποτε θὰ ἐξήρχοντο νὰ κηρύξωσιν ὅτι ***ἀνέστη***, «ἀλλ' ἀπεστράφησαν εἰς αὐτόν». Διατί; Διότι πάντες γνωρίζομεν «ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα βουλόμεθα τῶν τὰ τοιαῦτα ἀπατώντων ἡμᾶς ἀκούειν».

Ἔστω ὅμως, ὅτι ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ μὴ λαβόντες οἱ μαθηταὶ ὑπ' ὄψιν των οὐδὲν ἐξ ὅσων εἴπομεν, ἐκήρυττον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀλλὰ «τίνος ἕνεκεν ἐκήρυττον αὐτοῦ τὸ ὄνομα;» μήπως μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπιτύχωσι καὶ «ὅτι κρατήσουσι δι' αὐτοῦ;» Ἀλλὰ τοὐναντίον ἔπρεπε νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν, ὅτι, «εἰ καὶ ἔμελλον κρατήσειν, ἀπώλοντο ἀπατεῶνας ὄνομα φέροντες εἰς μέσον». Ἴσως ὅμως ἐξ ἐντροπῆς, ἐπειδὴ ἤθελον «συσκιάσαι τὰ πρότερα», διὰ τοῦτο ἐκήρυττον. Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο «ἔδει σιγῆσαι», καθόσον διὰ τοῦ κηρύγματος ἐπετείνετο ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος καὶ μᾶλλον ἄξιοι γέλωτος καθίσταντο.

ἐξεταστέον Ἀλλ' καὶ ἕτερον ζήτημα:

«Πόθεν οὖν αὐτοῖς ἐπῆλθεν ἀναπλάσαι τοιαῦτα;» Τίς ἡ πηγὴ οὐ μόνον τοῦ θάρρους, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῶν ὑψηλῶν διδαγμάτων; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρότερον «οὐκ ὄντος φόβου, πολλὰ ἐπελανθάνοντο, καί τινα οὐδὲ ἐνόουν», πολὺ δὲ περισσότερον τώρα «τοσούτου κινδύνου καταλαβόντος, πῶς οὐκ ἂν αὐτῶν ἅπαντα ἀπέπτη;» Πῶς δηλ. νὰ μὴ δεχθῶμεν, ὅτι κυριολεκτικῶς περιῆλθον εἰς σύγχυσιν οἱ μαθηταί, καὶ μάλιστα ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι πρότερον καὶ ὁ πρὸς τὸν διδάσκαλον πόθος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔσβυνε «τῷ φόβῳ τῶν ἐσομένων....., ὅτε τοὺς μακροὺς ἀπέτεινε λόγους, τὰ δεινὰ διηγούμενος;» Ἐὰν λοιπὸν οἱ μαθηταὶ «προσδοκῶντες αὐτὸν ἀποθανεῖσθαι καὶ ***ἀναστήσεσθαι***» τόσον ἦσαν πεφοβισμένοι καὶ λυπημένοι «ὥστε τῷ δέει παγέντες ἐναπέμειναν ἀχανεῖς», «ἀναστάντα αὐτὸν μὴ ἰδόντες πῶς οὐκ ἂν ἀπήχοντο καὶ εἰς αὐτὴν ἂν ἐσπούδασαν καταδῦναι τὴν γῆν καὶ τῇ ἀθυμίᾳ τῆς ἀπάτης καὶ δέει τῶν ἐσομένων πολιορκούμενοι;» Ὅτι δὲ τοῦτο ἦτο φυσικόν, δῆλον γίνεται καὶ ἐκ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου, ὅστις, «ἐπειδὴ ἤκουσε κινδύνων», «οὐδὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἤθελεν ἀπελθεῖν μετ' αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ), ἀλλ' ἔλεγεν, ἀπέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ, βαρυνόμενος (τ. ἔ. ἀθυμῶν) ἐπειδὴ προσεδόκησεν ἀποθανεῖσθαι». Ἀφοῦ δὲ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν ὄντων ἐπὶ τὸ αὐτό, χωρὶς νὰ πραγματοποιηθῶσιν ἀκόμη τὰ λυπηρά, ἀλλ' ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀκούσματι αὐτῶν προὐτίμησεν ὁ μαθητὴς τὸν θάνατον τῆς ζωῆς, «τί οὐκ ἂν ἤλπισε τότε παθεῖν», ὁπότε καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο πλέον ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ διεσκορπισμένοι τῇδε κακεῖσε;

Ἐὰν ἐξήρχοντο οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὸ κήρυγμα χωρὶς νὰ ἴδωσι τὸν Χριστὸν ἀναστάντα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦτο θὰ ἦτο «ἀπόδειξις ἀναισχυντίας» καὶ καταγέλαστον.

Διότι «τὸ μὲν πάθος ἡ οἰκουμένη πᾶσα ᾔδει· καὶ γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ ἐκρέματο τοῦ ἰκρίου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, καὶ ἐν μητροπόλει (τῇ Ἱερουσαλήμ), καὶ ἐν ἑορτῇ μεγίστῃ, καὶ ἐν ᾗ μάλιστα οὐκ ἐνῆν τινα ἀπολειφθῆναι. Τὴν δὲ ***ἀνάστασιν*** οὐδεὶς εἶδε τῶν ἔξωθεν», ὅπερ μέγιστον ἐμπόδιον ἦτο διὰ τοὺς Ἀποστόλους. Καθόσον «ὅτι μὲν ἐτάφη, πάντες διεθρύλλουν», καὶ οὐ μόνον ὅτι ἐτάφη, ἀλλὰ «καὶ ὅτι ἔκλεψαν τὸ σῶμα αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ» οἱ στρατιῶται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἁπανταχοῦ τοῦτο διετυμπάνιζον. Ἐνῷ «ὅτι ***ἀνέστη***, τῶν ἔξωθεν οὐδεὶς εἶδεν». Τοῦ Χριστοῦ δὲ ***μὴ ἀναστάντος***, «πόθεν προσεδόκησαν πείθειν τὴν οἰκουμένην;»

Καθ' ἡμᾶς τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐπετέλουν θαύματα, ἑλκύοντα πρὸς τὴν πίστιν καὶ τοὺς μὴ βουλομένους. Ὅθεν τὰ θαύματα ἦσαν τεκμήριον τῆς θεότητος τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ἀλλ' οἱ ἀντιλέγοντες ἀπορρίπτουν τὰ θαύματα. Οὐ μόνον τώρα, ἀλλὰ καὶ τότε, παρ' ὅλα τὰ θαύματα ἅτινα συνέβησαν, οἱ Ἰουδαῖοι ἔπεισαν τοὺς στρατιώτας «τὰ ἐναντία μαρτυρῆσαι». Καὶ ἐρωτᾶται τώρα: «πόθεν προσεδόκων οἱ μαθηταὶ χωρὶς θαυμάτων κηρύττειν καί, μηδὲ ὀβολὸν κεκτημένοι, πείθειν γῆν καὶ θάλασσαν περὶ τῆς ***ἀναστάσεως***;»

Ἴσως ἀντιπαρατηρήσῃ τις, ὅτι ταῦτα πάντα ἔπραττον οἱ Ἀπόστολοι «δόξης ἐρῶντες». Ἡ ἔνστασις ὅμως αὕτη εὐκόλως ἀναιρεῖται, ἐὰν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἕκαστος τῶν Ἀποστόλων «δόξης ἐρῶν» νὰ κηρύττῃ ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι, «οὐχὶ τῷ ἀπελθόντι». Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπίστευον οὕτως οἱ ἄνθρωποι, πιθανὸν νὰ ἀντείπῃ ἄλλος. «Καὶ περὶ τίνος μᾶλλον ἀκούοντες ἐπίστευον;» Περὶ ἐκείνου, ὅστις συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, ἢ περὶ

ἐκείνων, οἵτινες διέφυγον τὴν ἰουδαϊκὴν σύλληψιν καὶ ἐκήρυττον ἐλευθέρως ἐκτὸς κινδύνου ἔξω καὶ μακρὰν τῆς Ἰουδαίας;

Ὅτι ὅμως τὰ πράγματα δὲν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω ἐνστάσεως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι, ἐνῷ θὰ ἔπρεπεν οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐξέλθωσι τῆς Ἰουδαίας καὶ κηρύξωσι τὸν Χριστὸν περὶ τοῦ ὁποίου ἠγνόουν οἱ ἄνθρωποι (οἱ ἐκτὸς δηλ. τῆς Ἰουδαίας), τοὐναντίον προυτίμησαν νὰ μείνωσιν ἐντὸς τῆς Ἰουδαίας καὶ νὰ κηρύττωσιν ἐνώπιον ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδέποτε θὰ ἐπίστευον εἰς αὐτούς, ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός, καὶ διὰ τοὺς ὁποίους γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: «εἰ μὴ σημεῖα ἐποίουν (οἱ μαθηταὶ) πῶς ἔπειθον;» Ἐὰν μὲν ἐποίουν θαύματα οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἔπειθον αὐτοὺς διὰ τῶν θαυμάτων, ἄρα Θεοῦ «δύναμις ἦν τὸ γενόμενον». Ἐὰν ὅμως ἀντείπῃ τις, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐπετέλουν θαύματα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «πολὺ θαυμαστότερον ἦν τὸ συμβάν». Περιπίπτομεν δηλ. εἰς μεγαλύτερον θαῦμα...

Ἢ μήπως τάχα «δόξης ἐρῶντες» οἱ Ἀπόστολοι, ὡς προείπομεν, καὶ ἐξελθόντες ἐπὶ τὸ κήρυγμα, ἠγνόουν τὴν ἐκ μέρους τῶν ἑαυτῶν συμφυλετῶν τύχην, ἥτις ἀνέμενεν αὐτούς! Ἐγνώριζον οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὸν λιθασμὸν τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν σφαγὴν πολλῶν προφητῶν καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἠλιού, μετὰ τὰ τόσα θαύματα καὶ τὰς τόσας εὐεργεσίας πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, καὶ ἦσαν ἱκανὰ ταῦτα πάντα νὰ ἀποτρέψουν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ σκοποῦ των, καὶ διότι ἀφ' ἑνὸς μέν, «ἁπάντων ἦσαν ἐκείνων (τῶν προφητῶν) εὐτελέστεροι», ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ ἐκήρυττον ἐκεῖνα «δι' ἃ καὶ τὸν διδάσκαλον ἐσταύρωσαν».

Καὶ τὸν μὲν Χριστόν, πιθανὸν νὰ μὴ ἐμίσουν πολὺ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπειδὴ «ἴσως ἐνόμιζον ἑαυτῷ δόξαν κτώμενον, ταῦτα ποιεῖν· τοὺς δὲ (μαθητὰς) καὶ μειζόνως ἂν ἐμίσησαν ἅτε ὑπὲρ ἑτέρου πολεμοῦντας αὐτοῖς».

Ἂς ἐξετάσωμεν δὲ καὶ ἕτερον σπουδαιότατον ζήτημα: μήπως ἆρά γε οἱ Ἀπόστολοι εἶχον βοηθοῦντας τοὺς ρωμαϊκοὺς νόμους ὑπὲρ ἑαυτῶν; Οὐχί, διότι «ἀπὸ τούτων ἐνεποδίζοντο μᾶλλον». Καὶ διὰ ποῖον λόγον; Ἐπειδὴ «τοῦ νομισθέντος εἶναι τυράννου (τοῦ Ἰ. Χρ.) καὶ μαθηταὶ ἦσαν καὶ τὰ ἐκείνου κρατύνειν ἐβούλοντο». Ὥστε οὐ μόνον ἀποκλείεται ἡ ἐκ μέρους τοῦ Ρωμ. κράτους βοήθεια, ἀλλ' ὅλως τοὐναντίον, ἡ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας παρακώλυσις τὰ μέγιστα ἔβλαπτεν αὐτοὺς εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου των. Δὲν ὑπολείπεται λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν ἕτερόν τι, εἰμὴ ὅτι τὸ τοῦ κηρύγματος περιεχόμενον πολλὴν ἐνεῖχε τὴν πειθώ. Ποία δὲ αὕτη; «ὅτι ἐσταυρώθη; ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἐτέχθη Ἰουδαίας πτωχῆς, Ἰουδαίῳ τέκτονι μεμνηστευμένης; ὅτι ἐξ Ἔθνους ἦν τῇ οἰκουμένῃ ἀπεχθανομένου;» Ἀλλὰ ταῦτα πάντα οὐχὶ μόνον νὰ πείσωσι καὶ προσελκύσωσι τοὺς ἀκούοντας δὲν ἦσαν κατάλληλα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκρούσωσιν αὐτοὺς ἠδύναντο, καὶ μάλιστα «παρὰ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ τοῦ ἁλιέως λεγόμενα».

Καὶ κατόπιν ὅλων τούτων ἐξακολουθεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος νὰ προβάλλῃ τὸ ἐρώτημα: «πόθεν οὖν ταῦτα ἐνενόησαν οἱ μαθηταί...εἴ γε μὴ ἀνέστη ὁ Χριστός;» Ἡ ἀπάντησις εἶναι φανερὰ «καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις», ὅτι «εἰ μὴ δαψιλοῦς καὶ μεγάλης ἀπήλαυσαν χάριτος. καὶ ***ἐνέχυρα τῆς ἀναστάσεως*** ἔλαβον» οὐ μόνον δὲν θὰ ἐπεχείρουν ὅσα ἐπεχείρησαν οἱ μαθηταί, «ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι ταῦτα ἠδύναντο». Ἐὰν παρ' ὅλα τὰ κωλύματα, ἅτινα ὑπῆρχον καὶ τὸ νὰ σκεφθοῦν μόνον ταῦτα οἱ Ἀπόστολοι, πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ φέρωσιν εἰς πέρας, «καὶ ἐβουλεύσαντο καὶ εἰς ἔργον ἐξήγαγον, καὶ μείζονα πάσης ἐλπίδος ἐποίησαν», φανερόν, «ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνῃ δυνάμει, ἀλλὰ θείᾳ χάριτι πάντα εἰργάζοντο», ἡ δὲ χάρις αὕτη ἀπέρρεεν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὃν καὶ εἶδον ***ἀναστάντα.***

Πορίσματα.

Ἀναπτύξαντες ὅσον ἠδυνάμεθα τὰ ὑπὲρ τῆς ***ἀναστάσεως*** τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιχειρήματα τοῦ θείου Χρυσορρήμονος, ἐκ τούτων ποριζόμεθα τὰ ἑξῆς.

Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε εἴπομεν τίθεται σαφῶς πλέον τὸ δίλημμα: Ἢ ἀνέστη, ἢ δὲν ἀνέστη ὁ Ἰ. Χριστός. Ἐὰν δεχθῇ τις, ὅτι ἀνέστη, ἔχει καλῶς· καὶ ἡμεῖς συμφωνοῦμεν καὶ μεθ' ἡμῶν ὁλόκληρος ἡ χορεία ἐκείνων, οἵτινες ἠθέλησαν εἰλικρινῶς καὶ ἀμερολήπτως νὰ ὑποβάλωσιν ὑπὸ πᾶσαν δυνατὴν ἔρευναν τὸ γεγονὸς τῆς τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ***ἀναστάσεως.*** Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ ἑτέρα μερίς, ἐκείνων δηλ. οἵτινες διατείνονται, ὅτι ἡ ***ἀνάστασις*** τοῦ Ἰ. Χριστοῦ δὲν εἶναι γεγονός. Ἐὰν ὅμως δὲν δεχθῶμεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς ***Ἀναστάσεως***, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς πληθὺν ἐρωτημάτων, ἀναφυομένων ἐκ τῆς παραδοχῆς τῆς δευτέρας ἐπόψεως, ἕκαστον τῶν ὁποίων περικλείει καὶ ἓν ἰδιαίτερον, ἐκπληκτικώτερον θαῦμα.

1) Πῶς θὰ ἐξηγηθῇ τὸ θάρρος τῶν δειλῶν καὶ τρεμόντων ἐκ τοῦ φόβου Ἀποστόλων;

2) Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ συλλάβωσιν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ κατώρθουν νὰ κρατήσωσι τῆς οἰκουμένης;

3) Ἀποκλείεται τὸ ἐνδεχόμενον τῆς παραφροσύνης των, διότι «οὐδεὶς μαινομένοις πείθεται». Τὰ δὲ ἀποτελέσματα δεικνύουσιν, ὅτι ἐσωφρόνουν.

4) Σωφρονοῦντες οἱ Ἀπόστολοι μήπως διέθετον μέσα ἱκανὰ νὰ προσελκύσωσι τοὺς ἀνθρώπους; οἷον: σοφίαν, ῥητορείαν, χρήματα, καταγωγὴν εὐγενῆ κ.λ.π.; Οὐχί. Διότι ἦσαν ἄνθρωποι ταπεινοὶ καὶ ἀγράμματοι καὶ πάμπτωχοι.

5) Ἀλλὰ καὶ ἂν διέθετον ἱκανὰ μέσα, πρὸς τί θὰ ἐκήρυττον, ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀναστῇ; Ποῖον τὸ ἐκ τούτων κέρδος; Οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ καθημερινοὶ θάνατοι; Οὐχί· ἀλλὰ 1) ***ἴσως ἐπειδὴ τὸν ἠγάπων.*** Φυσικὸν ὅμως ἦτο νὰ μισήσωσι τὸν Χριστὸν διότι ἠπάτησεν αὐτούς. 2) ***ἴσως διότι ἤλπιζον, ὅτι θὰ ἐπικρατήσωσι διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.*** Ἀλλὰ τοὐναντίον ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν, ὅτι δηλ. φέροντες εἰς μέσον ὄνομα ἀπατεῶνος θὰ ἠστόχουν καὶ θὰ κατεστρέφοντο. 3) ***ἴσως «δόξης ἐρῶντες».*** Θὰ ἔπρεπεν ὅμως ἕκαστος νὰ κηρύττῃ ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι καὶ οὐχὶ ἐπὶ ὀνόματι ἀλλοτρίῳ καὶ

ἀπελθόντος. Ἐξ ἄλλου ἐγνώριζον καλῶς οἱ μαθηταί, ποία τύχη ἀνέμενεν αὐτοὺς ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων. 4) ***ἴσως ἐξ ἐντροπῆς*** «συσκιάσαι βουλόμενοι τὰ πρότερον»· ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο «ἔδει σιγῆσαι».

6) Πόθεν ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων, ἀνθρώπων ἀγραμμάτων καὶ πεφοβισμένων ; Ἐὰν καὶ ἐπιχειρήματα καὶ ἱκανότητα ἔχων ἄνθρωπος χάνει αὐτὰ ἐκ τοῦ φόβου, διατί νὰ μὴ δεχθῶμεν τοῦτο καὶ διὰ τοὺς Ἀποστόλους, οἵτινες μάλιστα ἦσαν ***ἰδιῶται ;***

7) Πῶς θὰ ἔπειθον τὴν οἰκουμένην ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ ἔχει ἀναστῆ, ἀφοῦ τὸ μὲν πάθος καὶ τὴν ταφὴν πάντες ἐγνώριζον, τὴν ***ἀνάστασιν*** δὲ «οὐδεὶς τῶν ἔξωθεν εἶδεν ;»

8) Ἀλλ' ἐποίουν θαύματα ; Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἀπόδειξις τῆς Ἀναστάσεως. Ἐὰν ἐποίουν θαύματα οἱ Ἀπόστολοι, ἀνέστη ὁ Χριστός. Ἐὰν δὲν ἐποίουν, ἀποβαίνει ἔτι θαυμαστότερον τὸ ὅτι ἄνευ θαυμάτων ἐπεκράτουν [1].

9) Μήπως εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τοὺς ρωμαϊκοὺς νόμους ; Ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας οἱ νόμοι οὗτοι ἦσαν δι' αὐτοὺς μᾶλλον πρόσκομμα.

10) Μήπως ὑπισχνοῦντο πράγματα ἑλκυστικὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους ; Ἀλλὰ ποίαν ἕλξιν διὰ τὸν τότε φιλόϋλον καὶ ἔκλυτον κόσμον ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ κήρυγμα καλοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὰ πνευματικά ;

11) Μήπως, τέλος, τὸ κήρυγμά των εἶχε πειθώ ; Ἀλλοίμονον ! Τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων ἦτο κήρυγμα περὶ Χριστοῦ ἐσταυρωμένου, ὁ ὁποῖος ἀπετέλει «Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν», διότι ὁ σταυρὸς δι' ὅλον τὸν τότε ἰουδαϊκὸν καὶ ἐθνικὸν κόσμον οὐ μόνον δὲν ἦτο «σημεῖον», ἀλλὰ καί, ἀπ' ἐναντίας, «σημείου ἀναίρεσις», κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα Ἰωάννην· «οὐ μόνον οὐ δοκεῖ δυνάμεως ἀπόδειξις, ἀλλ' ἀσθενείας ἔλεγχος· οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σοφίας ἐπίδειξις εἶναι, ἀλλὰ καὶ μωρίας ὑπόληψις».

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω συντόμως ἐκτεθέντα ἐπιχειρήματα τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μόνον κακῆς πίστεως καὶ πεπωρωμένος τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐξακολουθῇ ἀπιστῶν εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὡς ἀπαράδεκτον δῆθεν θαῦμα, τῆς ἀρνήσεώς του ἀποτελούσης τερατείαν πολλῷ ἐκπληκτικωτέραν τῆς ὑπερφυσικότητος τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ἱερομόναχος Σταυρονικητιανὸς

1. «Εἰ γὰρ οὐκ ἐγένετο σημεῖα, τότε πῶς ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι, τρέμοντες καὶ δεδεμένοι, καὶ κοινοὶ γενόμενοι τῆς οἰκουμένης ἐχθροί, καὶ πᾶσι πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν προσκείμενοι καὶ οὐδὲν οἴκοθεν ἔχοντες ἐπαγωγόν, οὐ λόγον, οὐ περιφάνειαν, οὐ πλοῦτον, οὐ πόλιν, οὐκ ἔθνος, οὐ γένος, οὐκ ἐπιτήδευμα, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐναντία, ἰδιωτείαν, εὐτέλειαν, πενίαν, μῖσος, ἀπέχθειαν, καὶ πρὸς δήμους ὁλοκλήρους ἱστάμενοι καὶ τοιαῦτα καταγγέλλοντες, ἔπειθον ;» (Migne 61, 50).

Η ΟΥΝΙΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ παρ. ἔτους ἐγνώσθη εἰς τοὺς ἐν Παρισίοις ρωσικοὺς ὀρθοδόξους κύκλους, ὅτι ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ ὑπάρχει ναὸς καθολικὸς ρωσικός, οὗ εἶχον προσφάτως τελεσθῆ τὰ ἐγκαίνια. Τινὲς τῶν ἀκουσάντων τὴν εἴδησιν σπεύσαντες εἶδον, ὅτι ἡ λειτουργία ἐτελεῖτο ἐν τῷ ἐν λόγῳ ναῷ ἀπαράλλακτα κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ τυπικὸν τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων ναῶν. Ὑπῆρξαν οἱ βεβαιώσαντες ὅτι οὐδὲν τὸ μὴ ὀρθόδοξον ἐν τῷ ναῷ τούτῳ εἶχον παρατηρήσει. Ἄλλοι ὅμως σκεπτικώτεροι διέγνωσαν νέαν μέθοδον ὡρισμένης ὁμάδος τοῦ κατολικοῦ κλήρου πρὸς προπαγανδισμὸν τοῦ παπισμοῦ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ δύσει ὀρθοδόξων ρώσων προσφύγων.

Αἱ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον τελετουργικὴν ὁμοιότητες, αἵτινες εἶχον παρατηρηθῆ ἐν τῇ ἐν τῷ καινοφανεῖ ναῷ λειτουργίᾳ ἦσαν μεταξὺ ἄλλων αὗται: ὅτι ἐν γένει ἡ λειτουργία ἐτελεῖτο ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις ρωσικοῖς ναοῖς. Ἡ λειτουργία (τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) ἐτελεῖτο ἐν γλώσσῃ σλαυωνικῇ· ἔψαλλε χορὸς ρωσικὸς λίαν ἐπιτυχῶς· τὰ ἄμφια ἦσαν ὀρθόδοξα—ρωσικά· ἐγίνετο χρῆσις προσφορῶν ὡς παρὰ τοῖς ρώσοις· τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ψάλλεται ἄνευ τῆς προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ»· εἰς τοὺς λαϊκοὺς μεταδίδεται καὶ ὁ ἅγιος οἶνος· ὁ ἁγιασμὸς τῶν τιμίων δώρων γίνεται κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐκδοχήν, ἤτοι κατὰ τὴν ἐπίκλησιν «καὶ ποίησον... μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ». Καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν πονηρόν: οἱ ρῶσοι κατόλικοι διατηροῦν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον καὶ συνεορτάζουν τὸ Πάσχα καὶ τὰς κινητὰς ἑορτὰς μετὰ τῶν ὀρθοδόξων κτλ. Ἡ μόνη διαφορὰ ἐσημειώθη ἐν τῇ μνημονεύσει τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα: «τοῦ δεσπότου οἰκουμενικοῦ ἀρχιερέως Πίου Πάπα Ρώμης, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Παρισίων κὺρ Λουδοβίκου». Σημειοῦται ὑπὸ τῶν παραστάντων κατὰ τὰς λειτουργίας ταύτας, ὅτι αἱ φράσεις αὗται, ἐκφερόμεναι μετὰ προφανοῦς σπουδῆς, δηλ. κατὰ ταχυπρόφερτον τρόπον, δὲν καθίστανται ἀμέσως ἀντιληπταὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν παρισταμένων ἀπροσέκτους καὶ ἀνυπόπτους. «Εἶνε ἕτοιμοι—ἐπιλέγουσιν οἱ τὰς ἐντεῦθεν ἐντυπώσεις των διατυποῦντες ὀρθόδοξοι ρῶσοι—εἶνε ἕτοιμοι (οἱ κατόλικοι) νὰ μᾶς τὰ παραχωρήσουν ὅλα, εἰς πάντα νὰ ὑποχωρήσουν ἓν μόνον ἀπαιτοῦν: νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὸν πάπαν. Χίλια ἔτη συζητοῦμεν μετ' αὐτῶν περὶ τῶν χωριζουσῶν ἀμφοτέρους δογματικῶν καὶ λειτουργικῶν διαφορῶν καὶ χρησιμοποιοῦν σωρείας ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῶν ἰσχυρισμῶν των. Χίλια ἔτη ἐπιμένουν εἰς τὴν ἰδικήν των ἔποψιν καὶ μᾶς ἐλέγχουν ὅτι δῆθεν διεστρέψαμεν τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ὅμως σήμερον αἱ διαφοραὶ αὗται φαίνεται ἔχουσαι τὴν σπουδαιότητά των· μᾶς τὰς χαρίζουν προθύμως, κρεμάμενοι ἀπὸ μίαν μόνον προσφιλῆ ἔμμονον ἰδέαν: τῆς οἰκουμενικότητος τοῦ Πάπα.

Ἀλλ' ἐὰν τοιαύτη περὶ τῶν λειτουργικῶν—καὶ δογματικῶν—ὁμοιοτήτων τυγχάνει μία ἐπιπολαία ἐντύπωσις, μᾶλλον ἐπισταμένη ὅμως προσοχὴ δια-

κρίνει ἀμέσως τὰς διαφοράς. Καὶ οἱ παρατυχόντες λέγουσιν, ὅτι αὗται εἶναι κατάδηλοι καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς προφορᾶς τοῦ ἱερέως, καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς λειτουργίας κινήσεις του, καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ θυμιᾶν καὶ τῆς κρατήσεως καὶ ἐκφορᾶς τοῦ κηρίου-μανουαλίου, ἐν γένει δὲ εἰς τὴν καθ' ὅλου ἐκτέλεσιν εἶνε καταφανὴς ἡ ἀδεξιότης, τὸ ἐπιτετηδευμένον καὶ τεχνητόν. Οἱ «πιστοὶ» τῶν οὐνιτῶν δὲν προσφέρουν σημειώματα ὀνομάτων πρὸς μνημόνευσιν, οὐδεὶς δ' οὐδ' ἅπαξ προσῆλθε πρὸς τὰς εἰκόνας πρὸς ἀσπασμόν, οὐδεὶς ἥναψε κηρίον, καίτοι ὑπάρχουν ἐστημένα μανουάλια παρὰ τὰς εἰκόνας, ὡς καὶ παγκάριον μετὰ κηρίων, τὰ ὁποῖα ὅμως μένουν ἀχρησιμοποίητα. Ἐσημειώθη ἐπ' ἴσης ὅτι ἡ μεγίστη πλειονότης τοῦ ἐκκλησιάσματος ἀποτελεῖται ἐκ γάλλων, καίτοι οὐχὶ δι' αὐτοὺς βεβαίως ἀνηγέρθη ὁ ναὸς οὗτος. Ὅσοι τῶν γάλλων φοιτῶσιν εἰς τὸν ναόν, μεταβαίνουσιν ἑλκόμενοι ὑπὸ τῆς δι' αὐτοὺς πρωτοτύπου τῆς ἱερουργίας, τῆς θαυμαστῆς ὄντως ψαλμῳδίας καὶ τῆς πρωτοφανοῦς δι' αὐτοὺς ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως ὀρθοδόξου ναοῦ.

Οἱ διὰ μακρῶν ἐκθέτοντες τὰς ἐκ τῆς νέας ταύτης τελετουργικο-δογματικῆς μεθόδου τοῦ κατολικισμοῦ ἐντυπώσεις των ἐπάγονται ὅτι δὲν πιστεύουν ὅτι αὕτη θὰ τελεσφορήσῃ. Ἢ μᾶλλον,—προσθέτουν,—θὰ ἐπιτύχῃ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἤτοι, διὰ τῆς μεθόδου ταύτης θὰ καταστήσουν γνωστὸν εἰς τοὺς ἰδικούς των κατολίκους τὸ θαυμάσιον κάλλος καὶ τοὺς μεγάλους πνευματικοὺς θησαυροὺς τῆς Ὀρθοδοξίας· θὰ ἀναγκάσουν αὐτοὺς νὰ τὴν σπουδάσουν εὐρύτερον καὶ βαθύτερον· θὰ γεννηθῇ οὕτω παρ' αὐτοῖς ὁ πρὸς αὐτὴν σεβασμός, οὕτω δὲ θὰ παρασκευάσουν τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ ἧς ἀδιαλείπτως προσεύχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀποδοκιμαζομένης καὶ ἀποσκορακιζομένης τῆς ἀνοήτου ἐκείνης ὑποτάξεως τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης, τὴν ὁποίαν ἐξακολουθοῦν δυστυχῶς ἀκόμη νὰ ὀνειρεύωνται μερικοὶ κατόλικοι.

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ τελεσφόρου ἢ ἀτελεσφορήτου τῆς ἀναξίας ἐντίμων καὶ σεβομένων ἑαυτοὺς ἀνθρώπων προσηλυτιστικῆς ταύτης μεθόδου τῆς ἀπάτης καὶ δολιότητος, ἐγείρεται ἓν σπουδαῖον ζήτημα οὐσίας, ζήτημα πίστεως ἢ ὑποκρισίας. Δὲν ἐνδιαφέρει ποῖον εἶνε τὸ ἐκκλησίασμα τῶν οὐνιτικῶν ναῶν τοῦ εἴδους τοῦ ἐν Παρισίοις, περὶ οὗ νῦν ἐνταῦθα ὁ λόγος. Εἴτε ἁπλῶς κατόλικοι τὸ ἀποτελοῦν, εἴτε σύγκειται πράγματι ἐξ ὀρθοδόξων διψώντων μετάστασιν εἰς τὸν παπισμόν, τὸ σπουδαῖον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ὅτι ὁ τελῶν τὴν ἱερουργίαν εἶνε κατόλικος ἱερεύς, ἤτοι ἱερεὺς δογματικῶς ἀνήκων εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Πιθανὸν βεβαίως οὗτος νὰ φρονῇ ὅτι αἱ μεταξὺ τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τελετουργικαὶ διαφοραὶ δὲν ἔχουν καὶ πολλὴν σημασίαν καὶ δύνανται νὰ ὑφίστανται τροποποιήσεις καὶ μεταβολάς. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν δογματικῶν διαφορῶν τὸ πρᾶγμα εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον. Τὸ περιβόητον «filioque» δὲν εἶνε ἰδίωμα τελετουργικόν, ἀλλὰ δόγμα τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀμετάβλητον. Ὑπὲρ τοῦ «filioque» ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἔχει ἀπέραντον ἀπολογητικὴν φιλολογίαν ἐναντίον τῆς περὶ καινοτομίας δογματικῆς μομφῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ «filioque» ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐθεωρήθη ὡς ἓν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἑνώσεως αὐτῶν κωλυμάτων. Τί δικαίωμα λοιπὸν κέκτηται ὁ λατῖνος ἱερεὺς νὰ ἐξαιρῇ αὐτὸ ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως τοῦ ἀναγινωσκομένου κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας μυσταγωγίας ἐν τῷ ναῷ τῷ οὐνιτικῷ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νέου τύπου; Ἀλλ' ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταύτῃ τελεῖταί τι ἀπείρως σκανδαλωδέστερον. Τὰ τίμια δῶρα, ὡς γνωστόν, καθαγιάζονται καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτῶν συντελεῖται κατὰ τὴν δόξαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤτοι κατὰ τὴν «ἐπίκλησιν» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «καὶ ποίησον . . . μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ», παρὰ τὴν δόξαν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, δογματιζούσης τὴν μεταβολὴν κατὰ τὴν ἐκφώνησιν «λάβετε, φάγε ε . .» καὶ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες . . .». Τόμοι ὁλόκληροι ἐγράφησαν καὶ περὶ τῆς δογματικῆς ταύτης διαφορᾶς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ ὁ ἱερουργῶν ἐν τῷ κατολικῷ-οὐνιτικῷ ναῷ λατῖνος ἱερεὺς ἢ πιστεύει ὅτι τὰ τίμια δῶρα ἡγιάσθησαν ἤδη κατὰ τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας του, καί, κατ' ἀκολουθίαν, τοῦ μυστηρίου ὄντος ἤδη τετελεσμένου πρὸ τῆς ἐπικλήσεως, οὐδεμίαν θέσιν ἔχουν τὰ ὑπὸ τοῦ διακόνου ἐπιλεγόμενα ***πρὸς εὐλογίαν τῶν τιμίων δώρων:*** «εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον . . .» κ.τ.λ., εὐλογῶν δ' αὐτὰ δέχεται τὴν μεταβολὴν γενομένην ***δίς,*** ἢ εὐλογῶν αὐτὰ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐκδοχὴν δέχεται τὴν μεταβολὴν μὴ γενομένην κατὰ τὸ λατινικὸν δόγμα, ὁπότε δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν.

Δὲν νομίζουν οἱ οὐνῖται ὅτι εἶνε ἀναγκαία, τοὐλάχιστον εἰς τοῦτο, μία διασάφησις;

---

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΙΑΣ ΙΕΡΟΘΕΟΣ
(Μητρόπουλος)

Παρῆλθον πλέον ἢ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη ἀφ' οὗ χρόνου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ ἐνάρετος καὶ ζηλωτὴς Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἠλείας Ἱερόθεος (Μητρόπουλος). Ὁ ἀοίδιμος κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Τρισταινῶν (νῦν Μελισσόπετρα) τῆς Γορτυνίας καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας μετέβη εἰς τὴν μεγαλώνυμον Ἱ. Μονὴν τοῦ Μ. Σπηλαίου, ἔνθα ἠσκήθη τὸν μοναχικὸν δίαυλον ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ὁδηγίαν ἐναρέτου κληρικοῦ.

Διήκουσε τὰ μαθήματα τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον ἀπὸ τῆς μαθητείας του ἦτο τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ἡ διδασκαλία τῶν θείων διδασκαλιῶν εἰς τοὺς διψῶντας χριστιανούς. Εὐκαίρως, ἀκαίρως ἐδίδασκε τὸν θεῖον λόγον διὰ τοῦ ὁποίου φωτίζονται αἱ ψυχαὶ καὶ ἀναγεννῶνται· ἐδίδασκεν ἠρέμα καὶ

γλυκέως ἀπὸ πεποιθήσεως καὶ θερμῆς πίστεως. Ὁ λόγος του δὲν ἦτο ἐπιδεικτικὸς καὶ πομπώδης· ἦτο ἤρεμος καὶ ἥσυχος, ὥς τὰ ὕδατα τοῦ ἡσύχου ποταμοῦ τὰ ὁποῖα σκορπίζονται εἰς τὰς πεδιάδας.

Ἐκ ζήλου θρησκευτικοῦ ἠκολούθησε τὸν σοφὸν καὶ εὐσεβῆ Ἀπόστολον Μακράκην μετ' ἄλλων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καὶ δὴ τοῦ δεινοῦ ἱεροκήρυκος Ἠλία Βλαχοπούλου, ἀλλὰ ταχέως ἀπεμακρύνθη αὐτοῦ διορισθεὶς ἱεροκήρυξ ἐν Ἀκαρνανίᾳ τὸ πρῶτον καὶ ἔπειτα ἐν Ἀττικῇ.

Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετή του διελαλήθησαν πανταχοῦ τῆς τότε μικρᾶς Ἑλλάδος. Τῷ δὲ 1892 προήχθη εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πατρῶν καὶ Ἠλείας χωρὶς νὰ ἐπιζητήσῃ ἢ νὰ κολακεύσῃ τοὺς τότε ἰσχυρούς. Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἄρχεται ἡ ποιμαντική του δρᾶσις, ἥτις ἀναμιμνήσκει τὰς χρυσᾶς σελίδας τῆς Ἱστορίας. Νυχθήμερον εἰργάζετο ὑπὲρ τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του διδάσκων, νουθετῶν, ἱδρύων Σχολὰς καὶ προπαρασκευάζων καλοὺς ἐργάτας ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου. Συνεκέντρωσε κληρικοὺς καὶ λαϊκούς, οὓς αὐτὸς διετήρει, ὥς καὶ Πνευματικοὺς ἱκανούς, ὥς τὸν Ἠλίαν Βλαχόπουλον, τὸν ἐπιζῶντα ἀρχιμ. Εὐσέβιον Ματθόπουλον, τὸν Σπυρίδωνα Γιαννουλέαν, τὸν Εὐγένιον Οἰκονόμου καὶ ἄλλους, οἵτινες διέτρεχον τὰς πόλεις καὶ κώμας πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἐξομολόγησιν τῶν πιστῶν. Καὶ κατέστη ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἑστία ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς· καὶ ἠκούετο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ συχνάκις· καὶ ἐδημιουργήθη θρησκευτικὴ κίνησις οἵα οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Ἱερόθεος ἐπεδείξατο σθένος ἀκαταδάμαστον ἐν τῷ ἐγερθέντι Μασσονικῷ ζητήματι διὰ τῶν ἀπαραμίλλων αὐτοῦ ἐγκυκλίων καὶ τῆς ὅλης δράσεως, ἐν τῇ ἐκλογῇ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, καθ' ἣν δὲν ἐκάμφθη πρὸ τῶν παρακλήσεων τῶν ἰσχυρῶν καὶ δὴ καὶ τῶν ἀπειλῶν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἠλείας Ἱερόθεος ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἐκκλησ. φυσιογνωμιῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Ἦτο ἀδάμας. Ὠκοδόμησεν Ἀρχιεπισκοπὴν σχεδὸν ἐξ ἰδίων· ἵδρυσε θρησκευτικοὺς συλλόγους ὥς τὸν «Ἀπόστολον Ἀνδρέαν» καὶ τὴν «Ὀρθοδοξίαν» καὶ θρησκευτικὸν περιοδικὸν «ὁ Σταυρός», κατήρτισε καὶ ἐπαιδαγώγησε πολλοὺς ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου. Τί δύναται νὰ πράξῃ ὁ ζηλευτὸς κληρικός! «Ἀρκεῖ εἷς ἄνθρωπος, λέγει καὶ ὁ Ι. Χρυσόστομος, ζήλῳ Θεοῦ πεπυρωμένος, ὁλόκληρον διορθώσασθαι δῆμον» (Ὁμιλ. Λ' εἰς Ἀντιοχ. § ιβ').

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἀναμιμνήσκεται ζωηρῶς τῆς εὐσεβείας καὶ ποιμαντικῆς τοῦ ἀοιδίμου ἐργασίας, διότι ηὐτύχησε νὰ ἐργασθῇ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην. Αἰωνία ἔστω ἡ μνήμη τοῦ ἐξόχου καὶ ζηλευτοῦ Ἱεράρχου Ἱεροθέου.

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ὁ «Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.»

Διανύομεν τὴν Μεγάλην τῶν τοῦ Κυρίου τιμίων Παθῶν ἑβδομάδα. Ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται, ὡς προκατήγγειλεν ἡ προφητικὴ τοῦ Ἡσαΐου φωνή. Ἀλλ' ὁ Ἀμνὸς οὗτος ἦν «ἄμωμος» καὶ «ἄσπιλος», ὡς λέγει ὁ ἀπόστ. Πέτρος, «ἦρεν» ὅμως «τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» καθ' ἃ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔγραψεν, ἵνα ἡμεῖς, κατὰ Πέτρον πάλιν, «λυτρωθῶμεν τῆς ἁμαρτίας». Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγένετο ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τὸ αἰώνιον θῦμα, τοῦτο δ' ὑπῆρξε τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς περὶ τοῦ Κυρίου ἰδέας τῶν ἀποστόλων καὶ αὐτὸ ἐγένετο ἡ τόνωσις τῆς διδασκαλίας των. Τοῦτο δίδει τὴν ἔννοιαν τοῦ «Σωτῆρος» εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Διὰ τοῦτο ὁ χαρακτηρισμὸς Αὐτοῦ ὡς «Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ» ἦτο ὁ ἀρχαιότερος, ἀλλ' ἅμα καὶ ὁ προσφιλέστερος καὶ συγγενέστερος τίτλος, ἐξ' ὅσων οἱ ἄνθρωποι ἔδωκαν εἰς τὸν Σωτῆρά των. Καὶ διὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἀποτείνονται ἐν τῇ πρὸς τὸν Κύριον δεήσει των ὡς πρὸς «Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ»: «Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρος, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐλέησον ἡμᾶς». Ὡς πρὸς Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ πάθος ἑλκόμενον ἀτενίζει πρὸς Αὐτὸν ἰδιαζόντως κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας σύμπασα ἡ χριστιανικὴ ἀνθρωπότης, καὶ ἡ κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἱερουργουμένη θυσία ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ὁμιλεῖ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου ἀπείρως περισσότερον καὶ ζωηρότερον καὶ διδακτικώτερον παντὸς βιβλίου καὶ πάσης διδασκαλίας.

Ὑπὲρ τῶν παιδίων.

Εἴμεθα εὐτυχεῖς ὅτι ὅ,τι πολλάκις συνεστήσαμεν ἀπὸ ταύτης τῆς στήλης περὶ χρησιμοποιήσεως τοῦ κινηματογράφου ὑπὲρ τῶν παιδίων ἵνα ἀποκοπῇ τὸ ρεῦμα ἐκεῖνο τοῦ παιδομαζώματος εἰς τοὺς καθημερινοὺς κινηματογράφους ἐπὶ τέλους ἐπραγματοποιήθη. Δὲν ὑπάρχει ὡραιότερον, συμπαθέστερον, χαριέστερον θέαμα ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀγαλλιάσεως τῆς θορυβώδους συνελεύσεως τῶν μικρῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἰδικοῦ των κινηματογράφου. Καὶ τολμῶμεν νὰ τὸ εἴπωμεν: οἱ μεγαλείτεροι εὐεργέται τῆς νεολαίας εἶνε οἱ ἀποτελοῦντες τὸ σωματεῖον, τὸ ὁποῖον ἐφρόντισε νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν μικρόκοσμον τὴν χαρὰν συνδεδυασμένην μὲ τὴν ἀναψυχὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν. Εὐχόμεθα ἐπέκτασιν τῆς ἀρίστης προσπαθείας εἰς ὅλον τὸ κράτος.

Ἐπὶ τέλους!

Μετὰ μακρὰν περιπέτειαν ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς τὸ κλείσιμον τῶν διαβοήτων χαρτοπαικτικῶν λεσχῶν, τῶν κέντρων τούτων πάσης διαφθορᾶς

χαρακτήρων καὶ πάσης συμφορᾶς. Ἡ ἀπόφασις δὲν καταργεῖ βεβαίως τὸ πάθος τῆς χαρτοπαιξίας καὶ τῆς κυβείας, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιχειρήσῃ ἴσως νὰ εὕρῃ ἄλλας μυστικὰς διεξόδους. Ἀλλ' ἡ κατάργησις τῶν κέντρων τῶν τυχηρῶν παιγνίων τὸ μὲν ἀποκαθιστᾷ τὴν ἠθικὴν τοῦ κράτους, τὸ δὲ ἀφαιρεῖ τὰ φανερὰ ἐπίσημα καὶ εὔκολα μέσα τῆς διαφθορᾶς, καὶ—τὸ σπουδαιότερον, καθ' ἡμᾶς -μαρτυρεῖ τὴν ἰσχὺν τῆς λαϊκῆς ἐπιβολῆς, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφασις ἐπῆλθεν ὡς συνέπεια κατακραυγῆς καὶ διαμαρτυρίας σύμπαντος τοῦ λαοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἠθέλομεν τὸν λαὸν ἀγρύπνως παρακολουθοῦντα τὰ κοινὰ καὶ ἐπεμβαίνοντα τελεσφόρως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἠθικῶν παραδόσεων τῶν παρελθουσῶν γενεῶν του.

Νέαι πνοαί.

Ἄνεμος θετικῆς ἠθικῆς ἐξυγιάνσεως ἤρχισεν ἀπό τινος πνέων εἰς τὴν χώραν. Ἔπρεπε, φαίνεται, νὰ φθάσῃ τὸ μόλυσμα μέχρις ἀποπνιγμοῦ, διὰ νὰ προκληθῇ ἐνστικτώδης πλέον ἀντίδρασις καὶ ἄμυνα ὑπὲρ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεως ἡμῶν. Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Προνοίας καταρτίζεται, ὡς ἀνεγράφη, νομοσχέδιον στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ συστήματος τοῦ «ὑγειονομικοῦ κρατισμοῦ», ὅστις, μὴ παραδεχόμενος τὴν ἄκρατον κοινωνικὴν ἐλευθερίαν μετὰ τῶν γνωστῶν ἐπικινδυνωτάτων παρεπομένων της, θεμελιώδη ἔχει σκοπὸν τὴν βαθμιαίαν κατάργησιν τῶν οἴκων ἀνοχῆς καὶ τὴν ὑποχρεωτικὴν θεραπείαν τῶν δυσωνύμων νόσων δι' ἕκαστον πολίτην. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βασίζεται ἡ νομοθεσία πολλῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, παρόμοιον δὲ νομοθετικὸν μέτρον λαμβάνεται κατ' αὐτὰς καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ βουλῇ. Ὑπάρχει, λοιπόν, ἐν Ἑλλάδι ὑπουργεῖον «Προνοίας».

Ἡ γυνὴ διὰ τὴν θρησκείαν.

Κατ' αὐτὰς ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἀπελύθη ἡ πρώτη πτυχιοῦχος τῆς Θεολογίας, ὑποστᾶσα ἐπιτυχῶς τὰς πτυχιακὰς αὐτῆς ἐξετάσεις. Τὸ γεγονὸς δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον. Πρῶτον, ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν εἰς τοὺς παῖδας ὑπὸ γυναικός, κεκτημένης ἐπιστημονικὴν θεολογικὴν μόρφωσιν καὶ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις μετὰ λόγου ἔχει τι τὸ συγγενέστερον πρὸς τὰς παιδικὰς ψυχὰς ἐφ' ὅσον συνδυάζεται πρὸς τὸ διακρίνον τὴν γυναικείαν ἰδίᾳ φύσιν συναίσθημα. Δεύτερον, ἡ θεολόγος γυνὴ δύναται νὰ συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τῶν θρησκευτικῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, αἵτινες λυμαίνονται τὸ γυναικεῖον ἰδίως φῦλον καὶ μεταδίδονται ἀνεξελέγκτως διὰ τῶν θηλέων ἰδίᾳ τέκνων εἰς ὁλόκληρον τὸν θῆλυν κόσμον τῶν ἐπιγόνων. Δύναται λοιπὸν καὶ ἀπὸ κοινωνικῆς ἐπόψεως σπουδαῖος νὰ ἀποβῇ ὁ παράγων ὁ γυναικεῖος εἰς τὴν μετάδοσιν ὑγιῶν θρησκευτικῶν γνώσεων καὶ πεποιθήσεων, ὅταν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης φωτίζεται. Σήμερον δὲ πρὸ παντός, ὅτε λυμαίνονται τὰς τάξεις τῶν μικρῶν μαθητῶν διάφοροι ἑτεροδιδασκαλίαι τῶν ὀπαδῶν τῶν «εἰδώλων τῆς ἐποχῆς», ἡ θεολόγος γυνὴ θὰ εἰσφέρῃ μετὰ τῆς καρδίας της καὶ τὰ θρησκευτικά της φῶτα, διὰ νὰ παρέχῃ ὑγιᾶ θαλπωρὴν καὶ γνήσιον φῶς εἰς τὰς παιδικὰς ψυχάς.

Μαχάτμα Γκάντη.

Εἶνε ἄξια τῆς μεγαλειτέρας ἡμῶν προσοχῆς ὅσα ἐν σειρᾷ ἄρθρων ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ «Ἐλ. Βήματι» περὶ τοῦ ὄντως μεγάλου ἀναμορφωτοῦ τῶν Ἰνδιῶν Μαχάτμα Γκάντη. Τυχὼν ἀρτίας ἐπιστημονικῆς μορφώσεως ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Γκάντη, ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὸ γνήσιον τοῦ Χριστιανισμοῦ πνεῦμα καὶ φλεγόμενος ἐξ ἀγάπης ἀπείρου πρὸς τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἑκατομμυρίων τῶν τόσον ὑστερούντων καὶ εἰς στοιχειωδέστατον ἀκόμη ἀνθρωπισμὸν ὁμογενῶν του, ἀφ' ἧς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χώραν του ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ λαοῦ του κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν. Ἀπαρτίσας ἑαυτὸν εἰς ἠθικὴν προσωπικότητα ἀπαράμιλλον ἐν τοῖς ἀνθρώποις, σύρει ὄπισθέν του ἑκατομμύρια Ἰνδῶν, ἐφ' ὧν ἐπιβάλλεται διὰ τοῦ ὑπερόχου του χαρακτῆρος καὶ τῆς ὑψηλῆς του ζωῆς. Τοιαύτης ἐξόχου προσωπικότητος φθέγματα καὶ κρίσεις περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῶν χριστιανικῶν λαῶν δὲν πρέπει νὰ παρέρχωνται ἀδιάφοροι. Ὁ Γκάντη φρονεῖ, ὅτι ἡ ἁγνὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρεμορφώθη εἰς τὴν δύσιν, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ἄρνησις τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας Του. «Τὸ κατ' ἐμέ, λέγει, πιστεύω εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἰησοῦ ὅπως τὰ ἐννοῶ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν . . . Ὦ, ναί, εἶμαι χριστιανός! . . Δὲν ἔχω καμμίαν ὄρεξιν νὰ εἴπω αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὴν γνώμην μου διὰ τὴν Χριστιανωσύνην· μόνον ἀρνητικῶς δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς θεωρουμένης σήμερον Χριστιανωσύνης εἶνε ἄρνησις τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας . . . Ἡ συμπεριφορὰ εἰς τὴν Δύσιν δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν γραπτὴν ὁμολογίαν πίστεως . . . Μὴ ἀφίνετε τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς νὰ συγχύσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ μὲ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν σημερινὸν πολιτισμόν . . . ». Ποία εἶνε ἡ καθ' ὅλα ὑψηλή του ἀντίληψις περὶ τοῦ ἀνθρώπου μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Κατέληξα ἐπίσης εἰς τὸν ἑξῆς συλλογισμόν, ὅστις ἐπιβάλλεται εἰς ἐμὲ ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ: ὅτι, ἐὰν ἀναγνωρίσωμεν μὲ ὅλην τὴν ταπείνωσιν τὰ περιωρισμένα ὅριά μας, δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι **ἕκαστος ἀπὸ ἡμᾶς ἔχει νὰ φροντίζῃ πολύ, μὰ πάρα πολὺ διά τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν ψυχήν του, διὰ τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἡ ὁποία εἶνε ἰδική του. Ἐὰν ἐφροντίζαμεν διὰ τὰς καρδίας μας, διὰ τὸν ἑαυτόν μας, ἐὰν ἐτακτοποιούσαμεν τὸν οἶκόν μας, ἐὰν μετεχειριζόμεθα τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδόθη, δι' ὑψηλοτέρους σκοποὺς** ἐντὸς τῶν ὀλίγων ἐτῶν τὰ ὁποῖα εἶνε μόνον στιγμαὶ καὶ κάτι ὀλιγώτερον ἀπὸ στιγμαὶ μέσα εἰς τὸν ἄπειρον καὶ αἰώνιον χρόνον, **ἐὰν λοιπὸν ἐκάμναμεν καλὴν χρῆσιν τοῦ σώματος τούτου καὶ τὸ ἐχρησιμοποιούσαμεν ὄχι ὡς δοχεῖον δι' ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας αἱ ὁποῖαι** εὑρίσκουν δρόμον καὶ εἰσέρχονται εἰς αὐτό, **ἀλλ' ὡς ναὸν τοῦ Θεοῦ**, ὅπως ὁ Θεὸς κάθηται ἐντὸς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου του καὶ λέγῃ: «Εἶσαι καλὸς θυρωρός· φυλάττεις καλῶς τὴν εἴσοδον», **λέγω ὅτι θὰ ἐπράττομεν τὸ καθῆκόν μας . . .»**

Δεδικαιολογημέναι ἀπορίαι.

Μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς urbi et orbi *διαβοηθείσης τελευταίας παπικῆς ἐγκυκλίου «περὶ τῆς ἐπιδιώξεως τῆς ἀληθοῦς ἑνότητος ἐν τῇ θρησκείᾳ» ὑπῆρξαν καί τινες, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν ὑπομονὴν νὰ προβῶσιν εἰς ἀντιβολὴν αὐτῆς πρὸς τὴν πρὸ τριακονταετίας ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος ΙΓ' ἀπολυθεῖσαν πασίγνωστον περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐγκύκλιον. Καὶ ἐκ τῆς ἀντιβολῆς ταύτης προέκυψαν τὰ ἀκόλουθα κυριώτερα ἐξαγόμενα: ὅτι, πρῶτον μέν, ἐνῷ ἡ τοῦ Λέοντος ἐξετυπώθη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τῆς τοῦ Πίου ΙΑ' κατέστη ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικήν, ἐσημειώθη δὲ ὅτι μόνον ἡ ἐν τῇ ἐφημερίδι «*La Croix*» *δημοσιευθεῖσα γαλλικὴ μετάφρασις «λογίζεται ὀρθὴ» ἐπισήμως. Δεύτερον δέ, ἡ μὲν πρώτη ἀπηυθύνετο «πρὸς πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς λαοὺς συμπάσης τῆς οἰκουμένης», ἡ δευτέρα ἀπετείνετο μόνον «πρὸς τοὺς πατριάρχας καὶ πρωθιεράρχας, Ἀρχιεπισκόπους Ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς προϊσταμένους, εἰρήνην καὶ κοινωνίαν ἔχοντας μετὰ τῆς ἀποστολικῆς ἕδρας». Ἐντεῦθεν παρήχθη ἡ ὑποψία, ὅτι, καίτοι ἡ ἐγκύκλιος διενεμήθη καὶ ἔξω τοῦ θριγκοῦ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅμως φαίνεται ὡσεὶ μὴ ἐπιθυμητὴ εἰς τὸ Βατικανὸν ἡ εὐρυτάτη αὐτῆς δημοσιότης μεταξὺ τοῦ μὴ κατολικοῦ κόσμου. Τρίτον, καθ' ὃν χρόνον Λέων ὁ ΙΓ' ὑπεδείκνυεν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ του τὰ κοινὰ πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ ὠθήσωσιν αὐτοὺς εἰς προσέγγισιν πρὸς ἀποδοχὴν τῶν αὐτῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν, ὁ Πίος ΙΑ' διαδηλοῖ αὐθεντικῶς ὅτι ἡ τῆς πίστεως ἑνότης δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς πλήρους καὶ ἀπολύτου ὑποταγῆς εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος Τέταρτον, καιτοι ἡ βλοσυρότης τῆς προσφάτου ἐγκυκλίου ἀφορᾷ κυρίως εἰς τοὺς ἀγγλικανοὺς καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους ἐν γένει, ἐν τούτοις αἱ μομφαὶ αὐτῆς ἑνιαχοῦ διατυποῦνται εἰς τόσον αὐστηρὸν τόνον, ὥστε ἀποκομίζεται ἐντύπωσις ὅτι ὁ σύγχρονος Πάπας θεωρεῖ σχεδὸν ὡς μὴ χριστιανοὺς πάντας τοὺς μὴ κατολίκους, πρὸς τὸν τόνον ὅμως τοῦτον εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος αἱ ἐν* Malines *γνωσταὶ εἰρηνικαὶ συνομιλίαι περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἑνώσεως μεταξὺ τῶν ἀγγλικανῶν καὶ κατολίκων, ὡς ἐπ' ἴσης ἔτι μᾶλλον ἀσυμβίβαστος εἶνε καὶ ἡ ἐν Παρισίοις ἵδρυσις κατολικοῦ οὐνιτικοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν λειτουργίαν ἀπαγγέλλεται τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἄνευ τοῦ* Filiogue, *τοῦ εἰς αὐτὸ πιστεύοντος λατίνου ἱερέως ὁμολογοῦντος δημοσίᾳ τὴν ἀντίθετον πίστιν τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας-Κ)ως! Ταύτης τῆς θεμελιώδους ἐν διαστήματι τριακονταετίας μεταβολῆς ἐζητήθη μετ' εὐλόγου ἐπιμονῆς ἡ ἐξήγησις.*

Εἰκασίαι βάσιμοι.

Καὶ φαίνεται ὅτι αἱ διατυπωθεῖσαι πρὸς ἐξήγησιν τῆς περιέργου ταύτης μεταβολῆς εἰκασίαι δὲν εἶνε πάντη ἀβάσιμοι. Δὲν εἶνε, δῆλον ὅτι, ἀπίθανον—εἶπον—, ὅτι αἱ συνομιλίαι τῶν Malines, *ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα στενωτέρα καὶ πυκνοτέρα ἐπαφὴ πρὸς ἀλλήλας τῶν μὴ κατολικῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ἐκ τῶν ὁσημέραι ἀναπτυσσομένων ἀμοιβαίων σχέσεων ἀτόμων τε καὶ ὁμάδων ἐν τῷ θρησκεττικῷ κύκλῳ, καὶ ἡ ὅλη συλλήβδην μεταπολεμικὴ ἰδίᾳ παγκοσμία κίνησις περὶ τὸ μέγα θρησκευτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα, ἐκλόνησαν τὴν καλὴν ἐμπιστοσύνην πλείστων εἰλικρινῶν τῆς ἀληθείας ἐκζητητῶν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε θεωρουμένην ὡς μοναδικὴν ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς αὐθεντίαν τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος. Ἐλογίσθη ἐπ' ἴσης ὄχι ἀπίθανον, ὅτι, ἐν τῇ ὑπὸ πολλῶν εἰλικρινῶν ἀνθρώπων ἀναζητήσει τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῆς βαθείας ἐκκλησιαστικῆς καὶ θρησκευτικῆς διαιρέσεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἤχθησαν οὗτοι εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τῶν αἰτίων τούτων τῆς ἀσυμφωνίας, διασπάσεως καὶ διαστάσεως τὸ σπουδαιότερον ὑπῆρξαν αἱ ἀξιώσεις τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος, ὧν παραλογωτέρα ἐθεωρήθη οὐχὶ ἀβασίμως ἡ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα ἐπὶ συμπάσης τῆς ἐν τῷ κόσμῳ Ἐκκλησίας. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, αἱ εἰκασίαι αὗται φαίνονται παρέχουσαι τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς ἄλλως ἀνεξηγήτου ταύτης μεταβολῆς.*

Ἐπὶ ἑνὸς ἀσεβοῦς ὑπαινιγμοῦ.

Πολιτικὴ ἐφημερὶς ἠθέλησε ν' ἀνακινήσῃ ζήτημα, ὅπερ διὰ μακρῶν ἄλλοτε (τῷ 1911) συνεζητήθη εἰς τὸν Τύπον, γράφει εἰς τὸ τελευταῖον της φύλλον ἡ «Ζωή», ζήτημα προκληθὲν καὶ προκαλούμενον πάντοτε ἐξ ὑποθέσεων ἐντελῶς ἀβασίμων καὶ ἐλατηρίων ὄχι εἰλικρινῶν, πολλὴν δὲ ἀπιστίαν μαρτυρούντων: τὸ τῆς μεταδόσεως δῆθεν ἀσθενειῶν διὰ τῆς θείας Κοινωνίας. Καὶ παρέστησεν ἡ ἐφημερὶς ὅτι ὁ ἰατρὸς εἰσηγητὴς τῆς Δερματολογικῆς ἑνώσεως μεταξὺ τῶν ἄλλων μέτρων πρὸς περιστολὴν τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων ὑπέδειξεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Προνοίας ὅτι πρέπει «νὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἡ κατάργησις τῆς Μεταλήψεως»! Εὐτυχῶς ἡ διαμαρτυρία καὶ ἡ διάψευσις τῆς ἀνιέρου ὑποθέσεως, ὅτι δύναται ἡ Μετάληψις νὰ εἶνε μέσον μεταδοτικόν, ἔρχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιστήμης, τῆς εἰδικῆς μάλιστα εἰς τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καὶ μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς ἀναιρέσεως. Ὁ εἰδικὸς διὰ τὰ νοσήματα ταῦτα ἰατρὸς κ. Κωστούλας, δι' ἐπιστολῆς του ἀπευθυνθείσης καὶ πρὸς τὴν «Ζωήν», διαμαρτύρεται κατὰ τῆς γνώμης, ἥτις ἀνυπογράφως γραφεῖσα παρεστάθη ὅτι ἐκφράζει καὶ τῶν συναδέλφων του τῆς ὅλης ἀφροδισιολογικῆς καὶ δερματολογικῆς ἑνώσεως τὰς γνώμας, ἐνῷ ἡ ἕνωσις «οὐδέποτε συνεζήτησε καὶ παρεδέχθη τοιοῦτό τι»· καὶ διὰ τοῦτο ὁ κ. Κωστούλας τὴν διαψεύδει κατηγορηματικῶς. Προσθέτει ὅτι αὐτὸς μὲν «ὡς ἐπιστήμων εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα δηλοῖ ὅτι ἡ διάδοσις τῶν ἀφροδισίων νόσων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν θρησκείαν» καὶ ὅτι ἡ ὁλότης τῶν συναδέλφων του ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην. Πρὸς δὲ ὅτι ἡ Ἀφροδισιολογικὴ καὶ δερματολογικὴ Ἕνωσις κληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Προνοίας νὰ ὑποδείξῃ τὰ μέτρα τῆς καταπολεμήσεως τῶν μεταδοτικῶν νόσων συνεζήτησεν ἐν γενικῇ συνελεύσει, ἐξέλεξε δὲ καὶ πολυμελῆ ἐπιτροπήν, τῆς ὁποίας ὁ κ. Κωστούλας εἶνε μέλος, ἀλλ' οὐδέποτε οὔτε εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, οὔτε ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπεστηρίχθη ποτὲ τοιαύτη

γνώμη. Τοιαῦτα γράφει ὁ κ. Κωστούλας, τοῦ ὁποίου λυπούμεθα διότι δὲν δυνάμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ὁλόκληρον τὴν ἐπιστολήν. Ἀλλ' εἶνε παράδοξον πῶς ἀναφαίνεται — ἔστω, καὶ ἀνυπογράφως—μία τοιαύτη κακόπιστος καὶ ἀνόητος ὑπόθεσις, καθ' ὃν χρόνον τὰ μὲν μέσα τῆς μεταδόσεως εἶνε ἄφθονα καὶ πρόχειρα εἰς πλείστας καὶ καθημερινὰς ἄλλας πράξεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, οὐδέποτε δὲ διὰ μέσου τῶν αἰώνων παρουσιάσθη περίπτωσις δυναμένη ἔστω καὶ ἅπαξ ἐν μέσῳ ἑκατομμυρίων πιστῶν νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν μεταδόσεως ἀσθενείας διὰ τῆς Θείας Κοινωνίας. Τῆς μεταδόσεως ἄλλως τε ἔπρεπε θύματα συχνότατα νὰ εἶνε οἱ ἱερεῖς, οἱ κατόπιν τῆς Μεταλήψεως ὅλων τῶν πιστῶν καταλύοντες τὰ ἅγια· ἀλλ' οὐδέποτε συνέβη τοιοῦτο φαινόμενον. Ἂς μὴ ἐνδιαφέρωνται λοιπὸν διὰ τοὺς Κοινωνοῦντας πιστούς, ἀλλ' ἂς στρέψουν τὰς φροντίδας των πρὸς τὸ πλῆθος τῶν θυμάτων τῆς ἀνηθικότητος, ἂν θέλουν πράγματι νὰ σώσουν τὰ ἀξιοθρήνητα αὐτὰ θύματα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διὰ Διατάγματος τῆς 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 21 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 22 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἀνασυνεστάθη ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Βλασίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορινθίας.

—Διὰ Διατάγματος τῇ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 18 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῆς τριμήνου ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Οἰκονόμου εἰς τὸν Ἱερέα Στυλ. Σαραντόπουλον, ἐφημέριον Πύλου τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 13 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 21 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 22 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Καλαφατώνων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας κτητορικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Μαρίνης ὑπήχθη εἰς τὸν ἐνοριακὸν ναὸν τῆς Υ. Θ. «Ἐλεούσης» τοῦ ὡς εἴρηται χωρίου.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 18 Φεβρουαρίου ἐν ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ αὐθημερὸν δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 41 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 5 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορινθίας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῆς διετοῦς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἰσοχρόνου σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Κορινθίας Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἰς τὸν Ἱερομόναχον Γεννάδιον Πίτταν, ἀδελφὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Γεωργίου τῆς ὡς εἴρηται Ἱερ. Μητροπόλεως Κορινθίας.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 18 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 103 π. ἔτ. ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῶν δύο ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Παροναξίας Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰς τὸν Μοναχὸν Στέφανον Νικητόπουλον, ἀδελφὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελανιδιᾶς, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 18 Φεβρουαρίου δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐχαρίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἑνὸς ἔτους ἀργίας ἐπιβληθείσης ποινῆς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως εἰς τὸν Ἱερέα Ἰωάννην Ἀνδριτσόπουλον ἐφημέριον Λῶτι τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 21 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 22 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως, ἡ Ἱερὰ Μονὴ «Μυρτιᾶς» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀκαρνανίας ἀποσπασθεῖσα τῆς Ἱερ. Μονῆς Παντοκράτορος, τῆς αὐτῆς Μητροπόλεως, ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον Μονήν, ὑπαγομένην οὕτω εἰς τὰς περὶ διατηρουμένων Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Νόμου διατάξεις.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 2 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 23 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἐξωκκλήσιον τῆςΖωοδόχου Πηγῆς — Γιαννάδων — τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας ὑπήχθη εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ χωρίου Ἀπαλίστρα, τῆς αὐτῆς Μητροπόλεως.

—Διὰ Διατ)τος τῇ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῇ 18 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 102 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου Κερκύρας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῆς τριμήνου ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μετ' ἰσοχρόνου στερήσεως τῶν ἐκ τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ δικαιωμάτων εἰς τὸν Ἱερέα Παῦλον Οἰκονομόπουλον Ἐφημέριον Πελεκονάδων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας.

—Διὰ Διατάγματος ἀπὸ 7 Μαρτίου ἐν. ἔτ. δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 41 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καλοῦνται οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Τιμόθεος, Ἄρτης Σπυρίδων, Φθιώτιδος Ἰάκωβος, Τρίκκης καὶ Σταγῶν Πολύκαρπος, Γυθείου καὶ Οἰτύλου Διονύσιος, Ἀργολίδος Ἱερόθεος, ἵνα συνερχόμενοι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐντὸς τοῦ Συνοδικοῦ Μεγάρου ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαΐου ἐν. ἔτ. ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν συγκροτήσωσι μετὰ τῶν Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Ἀναθεωρητικὸν Δικαστήριον πρὸς Ἀναθεώρησιν τῆς δίκης τοῦ εἰς καθαίρεσιν καταδικασθέντος ἱερέως Νικολάου Λούμη. Ὑπὸ τῆς Δ. Ἱερᾶς Συνόδου ὡρίσθη ἡ συγ-

κρότησις τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου διὰ τὴν 30 Μαΐου.

—Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 30 Μαρτίου ἐν. ἔ. πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῶν Νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἔγραψε τὰ ἑξῆς: Ὡς γνωστόν, ἐκ σεισμοῦ καταστρεπτικοῦ ἔπαθον τελευταίως σοβαρῶς τὰ Ἱερὰ Προσκυνήματα τῆς Παλαιστίνης. Τινὰ μὲν τούτων καιρίως ἐβλάβησαν, ἕτερα δὲ εἰς ἐρείπια μετεβλήθησαν. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων στερεῖται τῶν οἰκονομικῶν μέσων τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν, ἀπαιτεῖται δὲ δαπάνη τεσσαράκοντα περίπου χιλιάδων λιρῶν Ἀγγλίας. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ὥρισε τὴν περιφορὰν δίσκου ἐν τοῖς ναοῖς κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην ἢ τὴν Μ. Παρασκευὴν τῆς προσεχοῦς Μ. Ἑβδομάδος. Τοῦτο γνωρίζοντες πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῶν νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος παρακαλοῦμεν αὐτοὺς ὅπως, ἐὰν ἐγκρίνωσι, διατάξωσι τὴν ἐν τοῖς ναοῖς τῶν Ἐπαρχιῶν αὐτῶν περιφορὰν δίσκου κατὰ τὰς ἀνωτέρω ἢ κατ' ἄλλας ἡμέρας ἵνα γενικευθῇ ὁ ἔρανος τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων καὶ καταστῇ δυνατὸν νὰ συλλεγῇ σημαντικὸν ποσὸν ὑπὲρ τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν.

— Πρόσεδρον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐξελέγη ὁ γηραιὸς Καθηγητὴς κ. Ζῆκος Ρώσης, τακτικὸν δὲ μέλος ὁ Καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν τούτου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, γενομένην τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας, ἀνέλυσε τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασιας τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ ὁποίου, ὡς εἶπε, κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν συμπίπτει μὲ τὴν 25ετηρίδα τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως. Ὁ κ. Δυοβουνιώτης κατόπιν, ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τοὺς ἀναδείξαντας αὐτὸν ἀκαδημαϊκὸν διὰ τῆς ψήφου των, ὡμίλησε περὶ τῶν ἀνεκδότων κατηχήσεων τοῦ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἀκμάσαντος μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου. Αἱ κατηχήσεις αὐταὶ ἢ κατηχητικοὶ λόγοι, ἀπαγγελθέντες πιθανῶς εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Ἀκροπόλεως περιέχουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ σπουδαιοτάτας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐν τέλει συνέστησεν ὅπως ἡ Ἀκαδημία ἀναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν κατηχήσεων τούτων καὶ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ ἀοιδίμου Σ. Λάμπρου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ Κ)ΠΟΛΕΩΣ

Ὁ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν καὶ πλέον διατελέσας διδάσκαλος καὶ συγγραφεὺς ἱστορικῶν ἐκκλησιαστικῶν μελετῶν μοσχονήσιος κ. Εὐστράτιος Ι. Δράκος, καίπερ βεβαρημένος ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρατος, ἀλλ' ὅμως διαμείνας ἐπ' ἐσχάτων ἐπὶ ἑξάμηνον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει συνέγραψε μελέτημα ἱστορικὸν «Οἱ Ἁγιορεῖται τοῦ ιθ' αἰῶνος καὶ πέραν», ἐν ᾧ ἐβιογράφησε τοὺς ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωφελείᾳ διαπρέψαντας ἁγιορείτας. Ὁ εἰρημένος λόγιος ἀναδιφῶν τὰ χειρόγραφα τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἐσφιγμένου, εὗρε καὶ «Μαγεντίνου μητροπολίτου Μυτιλήνης ἐξήγησιν εἰς τὴν περὶ Λογικῆς ἑρμηνείαν τοῦ Ἀριστοτέλους».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνεγράψαμεν, διεξήγοντο ἐν Ρουμανίᾳ ζωηραὶ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νέου νόμου διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεδιώκετο ὁ τελικὸς διακανονισμὸς τῶν σχέσεων τοῦ κράτους μετὰ τῶν διαφόρων θρησκειῶν. Αἱ συζητήσεις ἐστρέφοντο ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 45 τοῦ ἀφορῶντος τὰ κτήματα τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν μέλος μιᾶς τῶν κοινοτήτων τούτων ἤθελε μεταστῇ εἰς ἕτερον δόγμα. Οἱ ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι ἠξίουν ὅπως τὰ τοιαῦτα ἐνοριακὰ κτήματα κατανεμηθοῦν συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, ἐνῷ οἱ καθολικοὶ ὑπεστήριξαν τὴν ἀκεραιότητα τῶν κτημάτων φοβούμενοι μήπως οἱ καθολικοὶ Τρανσυλβανίας μεταστῶσι πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν καθολικῶν, τὸ σχετικὸν ἄρθρον ἐτροποποιήθη καὶ τὸ νομοσχέδιον κατετέθη τὸ παρελθὸν Σάββατον εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ ἐψηφίσθη διὰ ψήφων 148 ἔναντι 140. Ἐν τῷ λόγῳ του ὁ κ. Βιντίλα Βρατιάνο, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς συνάψεως κονκορδάτου μετὰ τοῦ Βατικανοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκανονίζοντο αἱ σχέσεις τοῦ ρουμανικοῦ κράτους μετὰ τοῦ βατικανοῦ κατόπιν ἑπταετῶν ἀγώνων καὶ συζητήσεων. Κατόπιν τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου ὑπὸ τῆς γερουσίας οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται ἐγκατέλειψαν τὴν γερουσίαν εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας, ὁ δὲ μητροπολίτης Τρανσυλβανίας ἀνέγνωσε ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος διαμαρτύρεται κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἥτις παρεῖδε τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδοξίας καὶ διὰ τοῦ νόμου καταφέρει ἰσχυρὸν πλῆγμα ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν ἱεραρχῶν γερουσιαστῶν παρέμεινεν εἰς τὴν γερουσίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς διαμαρτυρίας μόνον ὁ τοποτηρητὴς τοῦ πατριαρχείου μητροπολίτης Μολδαυΐας. Οὕτω ἡ κυβέρνησις περιῆλθεν εἰς διάστασιν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἐδημιουργήθη θρησκευτικὴ κρίσις ἐπιδεινοῦσα τὴν θέσιν τῆς κυβερνήσεως. Ἡ κυβέρνησις προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἱεράρχας νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν γερουσίαν ὑποσχομένη ἀναθεώρησιν καὶ τροποποίησιν τοῦ νόμου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀρχιμ. Καλλίστου Μηλιαρᾶ, Οἱ ἅγιοι Τόποι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Τομ. Α'. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Νέας Σιὼν»). Ἐν Ἱεροσολύμοις 1928. Μετὰ σύντομον πρόλογον διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς τὴν ἱστορίαν τῶν προσκυνημάτων ἐν ἑπτὰ κεφαλαίοις (σελ. 527) ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν μέχρι τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως τῆς Παλαιστίνης. Ἐπιδιώκων δὲ δι' ἱστορικῆς μεθόδου ἀσφαλεστάτης καὶ βεβαίας νὰ καταδείξῃ τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τῶν Προσκυνημάτων, ἐμφανίζει αὐτὸ δι' ἀναντιρρήτων καὶ πλουσίως μεμαρτυρημένων γεγονότων ἀείποτε κυριαρχοῦν ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος. Ὅθεν τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελοῦν σπουδαιοτάτην συμβολὴν εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καὶ ἀπεδεικνύον τὰ δίκαια τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους ἐπὶ τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων εἶναι ἄξιον πάσης προσοχῆς.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν ἱστορικῆς ἐπιστημονικῆς πραγματείας «περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου».

Ἡ πραγματεία δέον νὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ δώδεκα τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων καὶ νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον μέχρι τῆς 1 Ἀπριλίου 1929.

Τὰ χειρόγραφα δέον νὰ ὦσιν ἀνυπόγραφα, νὰ φέρωσιν ἐν ἐπικεφαλίδι ῥητόν τι καὶ ἀριθμὸν οἷον δήποτε πολυψήφιον καὶ νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ ἐνσφραγίστου φακέλλου, φέροντος ἐντὸς τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως καὶ ἔξωθεν τὸ αὐτὸ ῥητὸν ἐπιγεγραμμένον μετὰ τοῦ αὐτοῦ πολυψηφίου ἀριθμοῦ.

Τὰ ὑποβληθησόμενα ἔργα θὰ κρίνῃ εἰδικὴ ἐξ ἐπιστημόνων Ἐπιτροπὴ ὁρισθησομένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ ἐπιτυχεστέρου ἔργου θὰ δοθῇ βραβεῖον ἐκ τριάκοντα καὶ ἓξ χιλιάδων (ἀριθ. 36000) δραχμῶν, τὸ δὲ σύγγραμμα θὰ θεωρηθῇ κτῆμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ θὰ ἐκδοθῇ μερίμνῃ Αὐτῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Μαρτίου 1928.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Πρόεδρος.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΙ

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταγιάδων δηλοποιεῖ ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐνεργηθησομένην ἐν Καλαμπάκᾳ καὶ εἰς τὸν συνήθη τῶν Δημοπρασιῶν τόπον τὴν 1ην, 11ην καὶ 18ην Ἀπριλίου 1928 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10 12 π. μ. ἡ ἐκποίησις 30 ἀμνῶν καὶ 30 ἐριφίων ἀρτιγεννήτων τῆς ἄνω Ἱερᾶς Μονῆς ὑπὸ τοὺς ὅρους καὶ ὑποχρεώσεις τῆς ταυταρίθμου διακηρύξεως ὧν γνῶσιν δύνανται νὰ λάβωσιν οἱ βουλόμενοι πρὸ πάσης πλειοδοσίας Ἐν τῇ Ι. Μονῇ Σταγιάδων 20]3]28

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς προκηρύσσει ὅτι ἐκτίθενται πρὸς ἐκποίησιν διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας 1) 14 κριάρια ἐξ ὧν τὰ δέκα μιλιόρια, δύο στρέφα, ἓν γουτσιάδι καὶ ἓν παλαιόν, 2] ὀκτὼ ζυγούρια ἄρρενα, 3) δέκα προβατίνες καὶ 4) εἴκοσιν ἀμνοὶ ἄρρενες τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς συμφώνως τοῖς ὅροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 36 ἐ. ἔ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 9ην τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10—12 π.μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος Π. Γαρδίκη ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Παλαιοκαρυᾶς τῇ 26 Μαρτίου 1928.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς προκηρύσσει ὅτι ἐκτίθεται πρὸς μίσθωσιν διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ὑλοτομίας πρὸς ἐξαγωγὴν 150 κυβικῶν μέτρων ξυλείας ἐκ δρυὸς καὶ 200 κυβικῶν μέτρων ξυλείας ἐξ ὀξυᾶς ἐκ τοῦ δάσους «Κορομηλιά-Καραβίδα» τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς συμφώνως τοὺς ὅρους τῆς ὑπ' ἀριθ. 22 ἐ.ἔ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς, εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος, ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 2αν Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10-12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος Π. Γαρδίκη ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Παλαιοκαρυᾶς τῇ 20ῃ Μαρτίου 1928.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς προκηρύσσει ὅτι ἐκτίθεται πρὸς μίσθωσιν διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ὑλοτομίας πρὸς κατασκευὴν 202 χιλιάδων καὶ 500 ὀκάδων ξυλανθράκων ἐκ δρυὸς καὶ διακοσίων χιλιάδων ὀκάδων ξυλανθράκων ἐξ ὀξυᾶς ἐκ τοῦ δάσους Κορομηλιὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς συμφώνως τοῖς ὅροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 21, ἐ. ἔ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 2αν Ἀπριλίου ἐ ἔ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10-12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Παλαιοκαρυᾶς τῇ 20ῃ Μαρτίου 1928

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρῶν προκηρύττει ὅτι ἐκτίθησιν εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν τετραετοῦς ἐνοικιάσεως καλλιεργείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μονῆς Ἐλαιῶνος αὐτῆς, ἰδιοκτησίας τῆς αὐτῆς Μονῆς ἀποτελουμένου ἐν ὅλῳ ἐξ ἐλαιῶν τετρακισχιλίων διακοσίων-4200 διαφόρων ἡλικιῶν, Ἡ Δημοπρασία ἐνεργηθήσεται τὴν 29 Ἀπριλίου 1928 ἡμέραν Κυριακήν, καὶ ὥραν 10-12 π. μ. ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Σερρῶν, ἐνώπιον τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Μονῆς καὶ τοῦ Συμβολαιογράφου κ. Κων. Τριανταφυλλοπούλου. Οἱ ὅροι τῆς δημοπρασίας εἰσὶ κατατεθειμένοι ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἐν Σέρραις τῇ 28ῃ Μαρτίου 1928 Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον.

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σπηλαίου διακηρύττει ὅτι δοθείσης μείζονος προσφορᾶς ἐπαναλαμβάνεται διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας 1ον) Ἡ ἐκποίησις τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Φιλὴ εὑρισκομένου ὑδρομύλου τῆς Μονῆς καὶ 2ον) Ἡ ἐνοικίασις τοῦ θερινοῦ λειβαδίου τῆς Μονῆς «Κυρὰ καλή» διὰ τὰς θερινὰς περιόδολς. Ἡ δημοπρασία ἔσεται τελική, καὶ ἐνεργηθήσεται ἐν Γρεβενοῖς τὴν 1ην Ἀπριλίου ἐ. ἔ, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐν τῷ συνήθει τόπῳ τῶν δημοπρασιῶν, ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Γρεβενῶν κ. Χρήστου Ἀκτσελῆ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν. Οἱ ὅροι συγγραφῆς ὑποχρεώσεων εὑρίσκονται παρὰ τοῦ Συμβολαιογράφου κ. Χρήστου Ἀκτσελῆ καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Μονῆς, ἔνθα οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν. Ἐν Ἱ. Μονῇ Σπηλαίῳ τῇ 8 Μαρτίου 1928.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς ἱερᾶς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς προκηρύσσει ὅτι: Ἐκτίθεται διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας ἡ κατασκευὴ ἀσβεστοκαμίνου ἐξ 11 χιλιάδων ὀκάδων ἀσβέστου εἰς τὴν θέσιν «Λιά» τῆς κτηματικῆς περιφερείας τῆς Μονῆς Παλαιοκαρυᾶς συμφώνως τοῖς ὅροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 23 ἐ. ἔ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς, εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ καταστήματι Ἐλασσῶνος, ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι ἐν τῷ συνήθῃ τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 2αν Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος Π. Γαρδίκη ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Παλαιοκαρυᾶς τῇ 20ῃ Μαρτίου 19.8.

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Κων.τίνου Λοκρίδος διακηρύττει ὅτι: Ἐκτίθεται εἰς ἐπαναληπτικὴν πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐκποιήσεως τοῦ Α'. οἰκοπέδου τῆς Μονῆς κείμενον Β. Δ. αὐτῆς ἐκτάσεως 1.200 τ. μέτρων ἐνεργηθησομένην τὴν 7ην Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐν Ἀταλάκῃ καὶ ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀποστόλου Ντέβα καὶ τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς ματαιωθείσης τῆς διὰ τὴν 17ην Μαρτίου ἐ. ἔ. ὁρισθείσης, διακοπείσης τῆς συγκοινωνίας Ἁγ. Κων)τίνου – Ἀταλάντης ἐκ τοῦ πλημμυρίσαντος ποταμοῦ. Οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν τῶν ὅρων ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Μονῆς. Ἐν Ἁγ. Κων)τίνῳ τῇ 17ῃ Μαρτίου 1928.

Τύποις «Φοίνικος» ὁδὸς Σταδίου 44. Ἀθῆναι